

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií
Mezinárodní rozvojová studia

**Současná britská debata o možném vystoupení z Evropské
unie**

(bakalářská práce)

Autor: Diana Anna Lakomá
Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Mocek
Brno, červen 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci:

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných pracích.

Jsem se vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona. Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně, dne:

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Ondřejovi Mockovi za vstřícný přístup a poskytnutí cenných rad během zpracování bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá současným tématem možného odchodu Velké Británie z Evropské unie a jejím postavením v rámci integrace. Práce nejprve představí vývoj vztahu Velké Británie k EU od období druhé světové války až do současnosti. Cíl práce je objasnit důvody, které vysvětlují současné odtahité debaty o vystoupení země z Unie. Následuje komparační část, ve které jsou srovnávány postoje současných britských politických stran s ohledem na jejich preference k setrvání či vystoupení z EU.

Práce dále zkoumá proces vystoupení členského státu z EU zakotvený v Lisabonské smlouvě a v rámci této části práce vymezí alternativní možnosti vystoupení členského státu z EU a jejich příklady na konkrétních zemích v Evropě. V závěrečné části práce diskutuje potenciální politické dopady na Velkou Británii v případě jejího odchodu z integrace a zmíní i možné scénáře pro EU v případě odchodu členského státu, jakým je Velká Británie.

Klíčová slova

Velká Británie, Evropská unie, Brexit, David Cameron, integrace, vystoupení, setrvání, politické dopady, referendum

Abstract

This thesis deals with the current topic of the possible departure of Britain from the European Union and its position in the context of integration. Work first introduces the development of the relationship of Great Britain to the European Union since the Second World War to the present. Aim of the study is to clarify the reasons that explain the current debate about the leaving of the country from Union. Following comparative part, which are compared attitudes of contemporary British political parties with regard to their preference to remain in or leave from the European Union. The thesis also examines the process of withdrawal of a member state of the European Union enshrined in the Lisbon Treaty, and in this part of providing alternative opportunities of withdrawal of member state from European Union and their examples in specific countries in Europe.

The final part discusses the potential political consequences on the Great Britain in the event of a departure from integration and mentions the possible scenarios for the European Union if Great Britain would leave it.

Key words

United Kingdom, European Union, Brexit, David Cameron, integration, withdrawal, remaining, political effects, referendum

OBSAH

1	ÚVOD	8
1.1	Evropská unie z historického kontextu do současnosti	8
1.2	Výběr tématu	8
1.3	Cíle práce, vymezení a výzkumné otázky	9
2	HISTORICKÝ KONTEXT VELKÉ BRITÁNIE A EVROPY	11
2.1	Britský postoj k evropskému sjednocení	11
2.1.1	Počátky sjednocení v období druhé světové války	11
2.1.2	Zrod prvních evropských integrací	13
2.2	Prohlubování integračního procesu od roku 1960	14
2.2.1	Vznik Evropského sdružení volného obchodu	14
2.2.2	Krise Společenství v 60. letech	14
2.2.3	Severní rozšíření ES	16
2.3	Události ve Velké Británii a v ES od 70. let 20. století	17
2.3.1	Britské první referendum	17
2.3.2	Politika Margaret Thatcherové	18
2.3.3	Ratifikace Maastrichtské smlouvy	20
2.3.4	Rok 1997 a vláda Tonyho Blaira	21
2.4	Britská integrační politika po roce 2000	21
2.4.1	Proevropská orientace britské vlády	21
2.4.2	Rok 2007	22
2.5	Zhodnocení vývoje postavení Velké Británie v integraci	23
3	SOUČASNÉ ODTAŽITÉ NÁLADY V BRITSKÉ SPOLEČNOSTI K EU	24
3.1	Nejdiskutovanější téma britské politiky	24
3.1.1	Únor 2016, Summit v Bruselu – „make or break summit“	25
3.1.2	Červen 2016 - druhé britské referendum	27
3.2	Argumenty pro „Brexit“	27
3.3	Argumenty pro „Bremain“	31
3.4	Současné veřejné mínění voličů	33
4	ANALÝZA POSTOJŮ POLITICKÝCH STRAN K EU	36
4.1	Konzervativní strana (Conservative Party)	36
4.2	Strana práce (Labour Party)	36
4.3	Strana nezávislosti Spojeného království (The UK Independence Party, UKIP)	37
4.4	Liberální demokraté (Liberal Democrats)	37

4.5	Skotská národní strana (Scottish National Party – SNP).....	38
4.6	Strana zelených (Green Party)	39
5	ZMAPOVÁNÍ ALTERNATIV K BRITSKÉMU VYSTOUPENÍ Z EVROPSKÉ UNIE	41
5.1	Lisabonská smlouva, čl. 50: vystoupení členského státu z EU.....	41
5.2	Alternativní modely k „přidruženému členství“.....	42
5.2.1	Norsko a Island	42
5.2.2	Švýcarsko.....	42
5.2.3	Turecko.....	43
5.2.4	Úplný odchod (tzv. clean break).....	43
6	NASTÍNĚNÍ MOŽNÝCH DŮSLEDKŮ PRO VELKOU BRITÁNII V PŘÍPADĚ VYSTOUPENÍ Z EU	43
6.1	Nejistota v předpovídání následků ve VB.....	44
6.2	Politické dopady na EU	45
7	ZÁVĚR.....	46
	ZDROJE	50

1 ÚVOD

1.1 Evropská unie z historického kontextu do současnosti

Evropská unie (dále jen EU) vznikla v období, kdy evropský kontinent byl otřesen hrůzami dvou světových válek, panovala obava a strach z možného opakování a bylo otázkou, jaká bude Evropa v dalších letech. V období, kdy více než kdy jindy bylo potřeba, aby státy začaly spolupracovat a vnímat nutnost kolektivní obrany za účelem bezpečnosti a vytvoření protiváhy k jiným silicím mocnostem jako byl Sovětský svaz a Spojené státy americké. Myšlenka politického uskupení více států se objevila již dříve, nicméně nebyla v tak rozsáhlém území několika států a nebyl kladen větší důraz na potřebu její existence. V roce 1952 se šest států Evropy spojilo za účelem vytvoření evropské integrace zaměřené na stabilitu míru, politické a ekonomické spolupráce. K roku 2016 EU čítá 28 členů. Za půl století se dokázala integrace s většími či menšími problémy rozšířit téměř na celý kontinent, disponuje rozlohou 4 miliony km² a počtem obyvatel přes 508 milionů, což ji řadí na třetí místo na světě za Čínu a Indii. (Evropská unie, 2016)

V současné době EU čelí několika krizím, za které bývá kritizována, a to je nezvladatelná imigrace muslimské populace, ekonomický pokles Řecka, bezpečnostní situace po teroristických útocích, a právě pravděpodobně nejsledovanější referendum tohoto roku o setrvání Velké Británie v EU – tzv. Brexit¹. (El-erian, 2016)

1.2 Výběr tématu

Téma práce jsem si vybrala z několika důvodů. Prvním je aktuálnost tématu, přesto že postavení Velké Británie v EU je přinejmenším zvláštní už od počátku svého členství, což je již více než 40 let. Setrvání Velké Británie v EU je v poslední době stále více diskutovaným tématem, a to jak v evropských institucích, tak v britské vládě. (Nye, 2016) Dalším důvodem je skutečnost, že rozhodování evropské integrace zasahuje do našich společenských životů ať už přímo či nepřímo, a je tedy důležité znát souvislosti v jejich politických krocích. Členství v EU je dnes jedním ze základních faktorů, které jsou jistotou stability a udržení evropských hodnot představující zájem každého státu v novodobé historii, který si prošel válečnou minulostí. Důvod mého výběru byl také záměr porovnat postavení Velké Británie před a po vstupu do EU a dále objasnění příčin negativního chování k integraci v posledních letech a pochybností o dalším působení země v EU.

¹ „Brexit“ – zkratka, která se začala používat ve spojení s odchodem Británie z EU složením slov Britain a exit (nebo také „Bremain“ – setrvání, složením slov Britain a remain) (BBC, 2016c)

Význam EU pro Velkou Británii nelze zpochybnit a taktéž nelze opomenout postavení Velké Británie v EU. VB jako člen EU zastává tradičně postavení silného hráče mezi obchodními mocnostmi jak ve světě, tak v Evropě. Svým britským konzervatismem vnáší do Evropy něco, co jiné státy nemají. Hodnotami a myšlením, které si zakládá na pragmatismu, dává svému působení v integraci zvláštní status. Jejich klíčoví partneři jsou díky existenci Commonwealthu rostoucí mezinárodní ekonomiky (JAR, Indie, Austrálie, Singapur, Nový Zéland, Kanada, Malajsie, atd.). Země tvoří kulturní a civilizační most mezi evropským kontinentem a Atlantikem, v průběhu dvou světových válek a následného poválečného období představovala významné komunikační pouto mezi Evropou a Spojenými státy. Zahraniční politika Británie směřuje na vyspělé demokratické státy, pro které je její členství v EU atraktivním přínosem. Dnes je VB členem uskupení nejsilnějších ekonomik světa G8 a G20, WTO, NATO a také zastává post stálého člena Rady bezpečnosti OSN. Jedná se o námořní a obchodní velmoc, Londýn se řadí mezi světová finanční centra. (Tlapa, 2011; Euractiv, 2013)

Tzv. Brexit stoupl na významu po květnových volbách v roce 2015. David Cameron a jeho Konzervativní strana získali většinu hlasů a mohl tak sestavit jednobarevnou vládu. Potvrdil svůj předvolební slib o vypsání referenda o setrvání země v EU na základě nově sjednaných podmínek, a to v červnu roku 2016. (Rožánek, 2015)

Velká Británie je v této době nejvíce nakloněna k vystoupení z integrace jako nikdy v historii jejího členství, přestože existuje spousta výhod, které plynou ze členství v EU. Důvodů k pochybnostem o budoucnosti členství v integraci je hned několik, a to nárůst euroskepticismu, nynější uprchlická krize, která započala od poloviny roku 2015, a celkové přistěhovalectví, dlouhodobá britská izolovanost od Evropy a vyhrazování si různých legislativních výjimek, celkově jiné postavení v evropské integraci než ostatní státy.

1.3 Cíle práce, vymezení a výzkumné otázky

Tématem bakalářské práce je „*Současná britská debata o možném vystoupení z Evropské unie*“. Jedním z cílů práce je zmapování vztahu Velké Británie k EU z historického kontextu a analytické zhodnocení momentálního postavení Británie jako člena integrace, čímž se budu zabývat v první kapitole. Práce je časově vymezena od období druhé světové války, neboť právě tehdy se objevily větší snahy o uskupení více evropských států, do konce dubna roku 2016, kdy začaly první kampaně k referendu o setrvání země v EU. Práce je zacílena na události uplynulého roku, protože o možném vystoupení z EU se více diskutuje po květnových volbách v roce 2015.

V další části si práce klade za cíl objasnění příčin, které vedou k odtažitým náladám a debatě o možném vystoupení z Unie. V práci považuji za nezbytné předložit komparaci postojů jednotlivých politických stran, co se týče vystoupení či setrvání země v integraci.

V předposlední části se práce bude zabývat možností vystoupení státu z EU, která byla definovaná Lisabonskou smlouvou. Možnost vystoupení již existovala dříve, ale nebyla výslovně zakotvena. Až Lisabonská smlouva z roku 2007 definuje proces vystoupení a s tím související podmínky. Při uvažování nad odtržením od integrace se nabízí otázka, zda si země ponechá významné obchodní a finanční vazby.

Poslední část práce je zaměřena na nastínění politických důsledků pro Velkou Británii v případě vystoupení. Na tomto místě bych ráda uvedla, že práce zmíní i možné politické následky pro EU, nicméně ty nejsou primárním cílem práce, protože téma je zúženo pouze na Británii.

Období od začátku roku 2016 odkryje mnohé o spolupráci Velké Británie s EU. Rovněž se ukáže jednotnost Velké Británie vzhledem k nárůstu nacionalistických tendencí Skotska, které taktéž zvažuje vypsání referenda na odtržení od zbytku země, v případě, že by se Británie rozhodla z EU vystoupit, a poté usilovat o vstup do EU jako nový stát. Již zmiňované nově sjednané podmínky, které jsou zveřejněny od prosince 2015 s ostatními členy EU, se především týkají zvýšené kontroly nad přistěhovalectvím z ostatních členských států, změnou sociálního systému, který bývá přistěhovalci často zneužíván a v neposlední řadě posílení pravomocí Skotska.

Hlavní výzkumné otázky práce jsou:

1. Jak probíhal vývoj vztahu Velké Británie k EU?
2. Jaké jsou postoje britských politických stran k vystoupení či setrvání v EU?
3. Jaké existují alternativy vystoupení členského státu z EU?
4. Hrozí nějaké politické důsledky pro Velkou Británii v případě vystoupení z integrace?

Vzhledem k aktuálnosti tématu, bych na tomto místě chtěla upozornit na riziko nejednotnosti zdrojů, které by se věnovaly důsledkům, které mohou komplexně postihnout Velkou Británii, nicméně se budu snažit vytvořit jednotný pohled na výhody a nevýhody vystoupení z EU.

2 HISTORICKÝ KONTEXT VELKÉ BRITÁNIE² A EVROPY

Hlavním cílem této kapitoly je zmapování vztahu Velké Británie a EU z historického kontextu počátků utváření větších uskupení od období druhé světové války přibližně do roku 2010. Časové vymezení kapitoly jsem zvolila kvůli současným debatám o potenciálním vystoupení VB z EU, kterým se budu věnovat v další kapitole. K pochopení problematiky tohoto vztahu je nezbytné objasnění politické rozmanitosti a postoje v poválečném období ještě před vstupem Velké Británie do tehdejšího Evropského společenství, neboť britští představitelé významně přispěli ke vzniku a utváření podoby EU a jejich myšlenky jsou součástí dnešní EU.

2.1 Britský postoj k evropskému sjednocení

2.1.1 Počátky sjednocení v období druhé světové války

Idea spojených evropských národů ve větší celek se objevila již před druhou světovou válkou, řada britských myslitelů si pohrávala s představou federativního uspořádání států. Britský postoj k integračnímu procesu je v období druhé světové války spojen s tehdejším premiérem Winstonem Churchillem, který prezentoval velice vstřícný a otevřený vztah k jednotnému evropskému celku, a to už od roku 1938 v řadě různých projevů. (Fiala a Pitrová, 2003: 40) V osudném období moderní historie s počínající druhou světovou válkou vznikla francouzsko-britská deklarace na obranu spravedlnosti a svobody proti všem subjektům ohrožujícím lidské životy, a dále za účelem prohlubování ekonomické, politické a vojenské spolupráce. (Salmon a Nicoll 1997: 16 a zároveň Bell, 1997: 8)

Deklarace taktéž ustanovila zajištění občanství dvou zemí; „*každý občan Francie získá s okamžitou platností britské občanství, každý Brit se stane občanem Francie.*“³ (Salmon a Nicoll, 1997: 17) Francouzsko-britský koncept obsahoval vytvoření orgánů na správu obrany obou států, ustanovil také odpovědnost za nápravy z devastující války kdekoliv na jejich území. Dále deklaroval společnou zahraniční politiku, hospodářství a správu financí. (Salmon a Nicoll, 1997: 17) Tato předloha unie byla později odmítnuta ze strany francouzské vlády po okupaci země Německem, a navíc se projevila skutečnost, že vznikla z dané nutnosti na počátku druhé světové války. Je tedy mylné se domnívat, že předznamenala britský prointegrační proces nebo dokonce proevropský postoj. Existence spojení podnítila řadu budoucích faktorů britského členství ve vztahu k pozdějšímu Evropskému společenství. (Fiala a Pitrová, 2003: 40)

²Oficiálním názvem země je Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Ve své práci budu používat zkráceného tvaru Velká Británie, zkratky VB nebo Británie.

³Z angl. originálu: „*Every citizen of France will enjoy immediately citizenship of Great Britain; every British subject will become a citizen of France.*“

Nálada v poválečné Evropě vyžadovala najít řešení v otázce vypořádání se nejen s politickými následky obou světových válek, ale také s žádaným přehodnocením struktury politického života. Projevovala se nutnost vytvoření koordinovaného politického celku, který by upevňoval myšlenku evropské jednoty. Právě idea spojení evropských národů měla být nástroj zajišťující politickou stabilitu soužití promítající se do klíčové funkce – zajištění ochrany a bezpečnosti svých obyvatel. Pohled na nové uspořádání v poválečné Evropě inicioval projev tehdejšího britského premiéra Winstona Churchilla v roce 1943, v němž proklamoval ustanovení Rady Evropy⁴ jako instituci na ochranu evropské kultury před barbarstvím, a také o tři roky později ve svém dalším projevu na Curyšské univerzitě poukazoval na nutnost vytvoření něčeho „*podobného Spojeným státům americkým*“ (Plechanovová, 2016 a zároveň Rada Evropy, 2013) Zásadním bodem v projevu bylo vyjádření podpory Velké Británie francouzsko-německému spolenectví a označení těchto zemí za „*jádro budoucí Evropy*“. Velkou Británii spolu se Spojenými státy a Ruskem označil za „*přítele a sponzory Evropy*“ (Salmon a Nicoll, 1997: 28)

Z hlediska koordinace stability evropských států bylo úspěchem vytvoření Unie evropských federalistů v roce 1946, což byla platforma sdružující federalistická hnutí Velké Británie, Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemska a Švýcarska. K navázání konkrétní politické spolupráce a zkonstruování veškerých představ o potenciální evropské federaci byl vytvořen roku 1947 mezinárodní přípravný výbor – tzv. Hnutí za spojenou Evropu v čele s Winstonem Churchillem jako předsedou. (Fiala a Pitrová, 2003: 37-38) V poválečném období a formování budoucí integrace se začaly projevovat aspekty neobvyklé politické scény, kterou Velká Británie vykazuje ve vztahu ke zbytku evropského kontinentu. (Gowland a kol., 2009: 1)

Preston (1997: 26) a také Duncan a Pilkington (2005: 8) poukazují na skutečnost, že Winston Churchill bezpochyby podporoval integrační proces, nicméně nehovořil přímo o zapojení Velké Británie, což vyplývá z postavení specifické britské politiky. Velká Británie byla vítěznou zemí druhé světové války, a tedy mohla přistupovat k řešení nové politické struktury jiným způsobem. Duncan a Pilkington (2005: 9) zdůrazňují rozdílnost stavu evropských států po druhé světové válce a silné postavení Velké Británie, která nepotřebovala podporu z perspektivy většího integračního uskupení. Byla součástí „Velké Trojky“ vedle Spojených států a Sovětského svazu jako tehdejších supervelmocí. Z tohoto hlediska, Britové neměli žádné politické sdružující tendence k Evropě.

Pro Francii a Německo bylo v poválečném období prioritou vyhnout se teritoriálním rozepřím a převzetí kontroly svých nerostných zdrojů, zvláště uhlí a oceli, které jsou potenciálním klíčem k propuknutí války. Naopak Velká Británie upřednostňovala vytvoření volného obchodu. Všechny tři země podporovaly vznik nových mezinárodních subjektů -

⁴ Datum založení Rady Evropy je 5. května 1949 podpisem zakládací listiny, tzv. Londýnské dohody.

Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (z angl. General Agreement on Tariffs and Trade, dále jen GATT), Mezinárodní měnový fond (z angl. International Monetary Fund, dále jen IMF) a Organizaci pro evropskou hospodářskou spolupráci (z angl. Organisation for European Economic Co-operation, dále jen OEEC). Nicméně Britové podporováni Švýcarskem a zeměmi Skandinávie odporovali rozvoji OEEC jako ekonomického základu Evropského společenství a potenciální celní unii. Britové prosazovali postoj pro důležitější světový obchod spíše než pouhou evropskou obchodní korporaci.⁵ (Pilkington, 1995: 12 a zároveň Preston, 1997: 24)

2.1.2 Zrod prvních evropských integrací

Britský skepticismus nicméně neovlivnil úmysl evropských kontinentálních státníků v jejich vizi ekonomicky propojené Evropy. V roce 1952 Francie, Německo, státy Beneluxu a Itálie podepsaly Pařížskou smlouvu a položily základ pro Evropské společenství uhlí a oceli (dále jen ESUO). Sled následujících diskuzí vyústil v konferenci v Messině roku 1955⁶, kam byla přizvána i Velká Británie, která se ale odmítla zúčastnit. Bylo otázkou, jak moc je existence seskupení šesti států bez Velké Británie realizovatelné. (Preston, 1997: 24-25)

Velká Británie opakovaně utvrzovala ve svém odměřeném přístupu⁷ ke kontinentální politické integraci až do poloviny 50. let, z celé řady důvodů. Z hlavních argumentů můžeme vybrat například skutečnost, že VB patří k největším exportérům uhlí a oceli, disponuje rozvinutým jaderným programem a vyspělým sektorem zemědělství.⁸ Proto tedy evropská integrace nenabízela Británii žádné atraktivní možnosti co kontinentálním zemím. V rámci politických argumentů zdůrazňovala Velká Británie neslučitelnost principu odevzdání státní suverenity nadnárodní korporaci s důležitostí britské nezávislosti. (Fiala a Pitrová, 2003: 72-73)

Moravcsik (1998: 123-124) navíc zmiňuje několik klíčových faktorů z geopolitického hlediska, formující britský pohled na společnou integraci, respektive tehdejší celní unii. Jednak to byla obava z narušení spojenectví v rámci bezpečnostních vztahů se Spojenými státy a v rámci členství Severoatlantické aliance (dále jen NATO), obava z nepřiměřeného vzestupu

⁵ Ze zakládající smlouvy OEEC v roce 1960 vznikla Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD), kam později přistoupily Spojené státy, Kanada, Japonsko, Austrálie a další země.

⁶ Konference byla komplikována rozdílnými zájmy šesti zemí, ale později se našel konsenzus a následná vyjednávání vedla k podepsání dvou Pařížských dohod v Římě během roku 1957, které se staly základem pro vytvoření dvou organizací - Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom). O deset let později došlo ke sloučení Euroatom, EHS a ESUO a vzniklo Evropské společenství (dále jen ES) (Pilkington, 1995: 21-22)

⁷ Např. v průběhu Evropského kongresu v Haagu, na platformě Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci v letech 1948-1949 a dále také při projednávání Schumanova plánu.

⁸ Sektor zemědělství disponoval vysokým stupněm mechanizace, moderními způsoby pěstování a významnou podporou zemědělců.

Německa a jeho dominantní postavení, a dále případné oslabení zemí Commonwealthu. Autor se taktéž opírá o výrok britského premiéra Winstona Churchilla: „*Jsme s Evropou, ale ne z ní.*“⁹

2.2 Prohlubování integračního procesu od roku 1960

2.2.1 Vznik Evropského sdružení volného obchodu

Vytvoření ESUO podnítilo Velkou Británii v důraznějším prosazování vytvoření zóny volného obchodu, a tak v roce 1960 podpisem Stockholmské dohody vytvořila spolu s Norskem, Dánskem, Švédskem, Rakouskem, Švýcarskem a Portugalskem Evropské sdružení volného obchodu (dále jen EFTA) na odstranění celních bariér v rámci průmyslových výrobků. (Preston, 1997: 26-27) Britové marně doufali v nalákání států tzv. Šestky k připojení se k „její“ obchodní unii, která neměla žádné politické či integrační ambice. (Pilkington, 1995: 21)

„EFTA nabízelo zúčastněným zemím zahájení ekonomické spolupráce bez současného požadavku akceptace pro ně nepřijatelných závazků, čímž se významně odlišovalo od EHS.“ (Fiala a Pitrová, 2003: 76)

Organizace zajišťovala sjednocení rozmanitosti zemí při vyjednávání s ES. Nicméně ze strany ES nebyla spolupráce se zeměmi EFTA dlouhou dobu akceptovatelná. Snaha o spolupráci byla úspěšná až v 90. letech, kdy byla přijata smlouva o Evropském hospodářském prostoru (EHP). (Fiala a Pitrová, 2003: 76)

2.2.2 Krize Společenství v 60. letech

60. léta se kromě nově vznikající integrace vyznačují taktéž krizí Společenství a prvními žádostmi o jeho rozšíření. Poté, co britskou nabídku na ekonomickou spolupráci odmítli francouzský prezident de Gaulle a německý kancléř Adenauer, britská vláda otevřela neformální debatu o přístupu do ES. Většina politologů shledávají v britském uvažování o vstup do ES zlomový okamžik od pevně nastavené poválečné stability k uvědomění si skutečné potřeby ochraňovat britskou prestižní moc. S postupujícím vlivem evropské integrace rostla potřeba členství v ES pro upevnění role prostředníka vyjednávání mezi supervelmocemi. (Moravcsik, 1998: 164)

⁹ Z angl. originálu: „*We are with them, but not of them.*“

Duncan a Pilkington (2005: 23-24) uvádí nejvýznamnější důvody měnícího se postoje britské vlády:

- Suezská krize roku 1956, která zapříčinila britskou krizi identity a hledání nové role právě v Evropském modelu integrace
- Ačkoliv v 50. a 60. letech zažila Velká Británie populační růst, rozvoj zde nebyl tak výrazný jako v zemích ES, které zdvojnásobily svůj životní standard během deseti let.
- Rápidní dekolonizace a zrušení raketového projektu Modrý blesk oslabily Velkou Británii jako světovou mocnost.
- Nové zvážení potřeby dlouhodobých politických cílů, které si státy ES vytyčily.
- Vztah Spojených států, které se přiklonily k podpoře spíše ES než k EFTA.

Záměr vstoupit do Společenství byl oznámen v červenci 1961 a o půl roku později zahájeno přístupové jednání. (Gowland a kol., 2009: 56-57) K jednání si Britové nesli i své požadavky na výjimky sepsané v tzv. Bílé knize¹⁰, které zmiňuje Preston (1997: 28-32). Jednalo se o otevření spolupráce mezi státy ES a EFTA, přijmout zvýhodnění pro země Commonwealthu a výjimku ze společné zemědělské politiky. VB narazila na překážku v podobě francouzského prezidenta de Gaulla, který pochyboval o stejném směřování politiky ES a VB. Nicméně, jak autor podotýká, bylo velkým překvapením pro Brity i zbylé státy ES, když de Gaulle vyjádřil veřejně své pochyby na konferenci v Paříži 14. 1. 1963 a odmítl vstup VB s odůvodněním britské izolovanosti, námořní a tržní orientace na příliš vzdálené země a jejich celkovou odlišností ve smýšlení na rozdíl od kontinentální Evropy. Pilkington (1995: 25) dokonce tvrdí, že de Gaulle obviňoval Brity z úmyslu paralyzovat strukturu ES zevnitř. Paradoxně, pokud v této době byl stát, který sobecky upřednostňoval své nacionální zájmy, byla to právě Francie. Objevil se i zájem Dánska a Irska o členství v ES, což by znamenalo oslabení francouzské dominance, která se mezi šesti státy projevovala.

Fiala a Pitrová (2003: 82-83) uvádí, že francouzské veto mělo za následek značnou britskou frustraci a taktéž se umlčely veškeré další debaty o větším rozšíření ES. Krize Společenství se prohlubovala a zhoršily se vztahy mezi státy Šestky, které s vetem nesouhlasily. *„Francouzským vetem bylo ukončeno období hledání a harmonizace společných cílů v rámci ES. Ochota obětovat část svých zájmů pro nalezení společného konsensu prudce poklesla.“* (Plechanovová, 2016)

¹⁰ V tzv. Bílé knize se mj. psalo, že předpokládaný roční příspěvek 1 mld. liber do společného rozpočtu ES bude vyvažován lepšími možnostmi pro hospodářství VB vyplývající z výhod společného trhu.

Projevila se demotivace z dalšího rozšíření a oslabila prestiž Společenství. Pozornost se po roce 1963 obrátila raději na rozvoj zahraniční politiky ES. V roce 1967 VB znovu podala žádost o přičlenění k ES a přidalo se Dánsko, Irsko a Norsko. De Gaulle opět utvrdil ve svém přesvědčení o nevhodnosti členství VB, nyní z důvodu ekonomické nepřipravenosti a stejně jako předtím bez jakéhokoliv projednání s integračními partnery, nebylo povoleno přistoupení žádné zemi. Pět zbylých členů taktéž projevíly svoje nespokojení s druhým francouzským vetem; VB (a následně Dánsko, Irsko a Norsko) si uvědomily, že dokud bude francouzský prezident de Gaulle u moci, jejich snažení o vstup do ES bude bezvýsledné. De Gaullova rezignace v roce 1969 byla tedy vítaným oživením situace a nový francouzský prezident Francie Georges Pompidou neprojevoval žádné výhrady ke členství VB. (Fiala a Pitrová, 2003: 82-83 a zároveň Pilkington, 1995: 29)

2.2.3 Severní rozšíření ES

Dobré osobní vztahy Pompidoua s tehdejším britským premiérem Edwardem Heathem pozvedly náladu obou zemí; francouzský prezident dokonce vyjádřil obavy nad vzrůstající nezávislostí Německa, pro které by bylo britské členství vhodnou protiváhou. Britský premiér Edward Heath byl pravděpodobně jediným britským politikem, který věřil v evropský ideál korporace. (Duncan a Pilkington, 2005: 29) Jedinou starostí bylo přijetí společné zemědělské politiky, neboť VB byla importérem potravinových produktů a normy dané ES na ni měly značný dopad. (Fiala a Pitrová, 2003: 97)

Jednání o přistoupení probíhala velmi rychle a dohoda o vstupu byla podepsána v Bruselu 1. 1. 1972. Tři zmíněné země, které si taktéž znovu podaly přihlášku, uspořádaly referenda o vstupu do ES, z nichž norské nebylo schváleno, a tak s VB v roce 1973 přistoupily pouze Dánsko a Irsko.¹¹ (Duncan a Pilkington, 2005: 29) Země vstupovala do ES v době, která byla poznamenána dvěma ropnými krizemi a ekonomickým propadem a právě probíhající studenou válkou. Stávající země tehdejšího ES spatřovaly spíše výhody než nevýhody v britském členství, takže se dá říci, že vstup VB na třetí pokus byl příhodným oživením dané situace. (Hodač a kol., 2013: 12-24)

¹¹ Výsledky referend byly: Irsko – 82 % hlasujících se vyslovilo pro vstup, Dánsko – 63 % podpořilo vstup a v Norsku pouze 46 % pro vstup a proti bylo 54 %.

2.3 Události ve Velké Británii a v ES od 70. let 20. století

Velká Británie se stala členem v roce 1973 v rámci první vlny rozšíření, ovšem po velkých proměnách, co se týče ve vztahu k ES, ať už kvůli svému odmítnutí angažovat se do evropského integračního procesu, tak již kvůli zmiňovanému dvojímu vetu od francouzského prezidenta de Gaulla v letech 1963 a 1967. (Rovná a kol., 2007: 168) Od členství v ES si tehdejší britská vláda slibovala především zlepšení životního standardu, tak jako tomu došlo v zemích stávající Šestky. Prosperita ekonomiky závisela na vhodném využívání zdrojů, pracovní síly a řídicích schopnostech v politických otázkách. Členství bezpochyby zajišťovalo rozšíření možností zlepšení produkce a většího vývozu do Evropy. Británie se vzhlížela v pokroku, který proběhl v členských zemích ES, což bylo taktéž motivem pro integrační ambice. Právě díky přistoupení VB začala mít Evropa vůbec první náznaky zlepšujícího se postavení ve světě od druhé světové války. (Salmon a Nicoll, 1997: 118-122)

Po vstupu do Společenství si Británie zachovala svůj odtažitý přístup k integraci, a to i přes značné uvolnění vztahů v britské politice směrem k evropskému kontinentu. (Rovná a kol., 2007; 168-169) „*Británii nelze ztotožňovat jen s euroskepsí. V otázce fungování evropského vnitřního trhu byla Británie vždy spíše premiantem, který svým přispěním často zastíňoval ostatní členy unie, včetně „tahounů“ integrace Německa a Francie.*” (Kruliš, 2014)

Členství se vyznačuje od začátku zvláštním statusem - tzv. „efektem pozdního přistoupení“. VB musela při vstupu přijmout normu již daného komunitárního práva (*acquis communautaire*), který pro ni byl po finanční stránce velmi nevýhodný. Dle stanovených norem museli Britové odvádět více příspěvků, než se jim z Evropy dostávalo. (Rovná a kol., 2007: 168-172)

2.3.1 Britské první referendum

Už začátky členství nebyly pro zemi v integraci jednoznačně pozitivní. První referendum o setrvání v ES proběhlo v roce 1975 za vlády labouristického premiéra Harolda Wilsona. Příčinou byla nechť přispívat vysokým finančním obnosem do rozpočtu ES a příliš velký tlak na ekonomiku VB (z aktuálních 8,64 % se měla částka po pěti letech členství zvýšit na 18,92 %). V té době byla výše HNP Británie na třetím nejhorším postavení ze zemí ES, takže došlo k nevyváženému poměru příspěvků v porovnání se stávajícími státy. 67 % voličů se vyjádřilo pro setrvání v ES a Británii se podařilo vyjednat podmínky, které neohrožují národní suverenitu země. Otázka příspěvku VB do ES nebyla vyjasněna a později se proměnila v další spor mezi VB a Společenstvím. (Havelka, 2016 a zároveň Fiala a Pitrová, 2003: 98-106)

Autoři Fiala a Pitrová (2003: 105-106) a také Pilkington (1995: 34-35) naráží na nejdiskutovanější body, se kterými se Britové nebyli ochotni smířit, což byla např. společná zemědělská politika. Země byla nucena importovat komodity za vyšší částky, než jaké byly jinde ve světě. Britské zemědělství disponovalo dvakrát více efektivním charakterem než např. francouzské. Tato skutečnost znamenala doplácení na špatně prosperující zemědělské systémy ostatních států. Británie začala po referendu usilovat o reformu příspěvků plujících do Společenství.

2.3.2 Politika Margaret Thatcherové

Od 80. let nastaly v Evropském společenství zásadní historické momenty, se kterými nikdo nepočítal, a tedy predikovat jakékoli další možné scénáře bylo odvážnou spekulací. Navíc tehdejší ochota v pokračování evropské integrace byla na nejnižší úrovni od druhé světové války. Právě kontext doby, kdy docházelo k rýsování základů a principů EU, můžeme spatřit největší poválečné úspěchy i neúspěchy integrace, které měly vliv na postavení VB v Evropě. (Hodač a kol., 2013: 12-16)

Rok 1979 předznamenal značné ochlazení vztahů, neboť se dostala do funkce výrazně euroskeptická premiérka Margaret Thatcherová, která naprosto odmítla veškeré kompromisy a představovala veškerý opak toho, s čím evropské instituce přicházely. Její představování VB znamenalo růst britské izolovanosti. Ve chvíli, kdy označila ostatní státy Společenství za „zloděje britských peněz“, vytvořila zásadní proměnu v politickém cítění mezi VB a státy ES, a vynutila si nová pravidla pro odvádění státních financí a odmítala označení finančního rozpočtu jako „*britského problému*.“¹² Její jednání bylo odsouzeno ze strany členských států a tehdejší francouzský premiér Jacques Chirac dokonce dožadoval vystoupení VB ze Společenství, což se sice nestalo, ale začalo se mluvit o dvourychlostní Evropě, kde státy ES zaznamenaly pokrok, zatímco Británie zaostávala. (Pilkington, 1995: 34-40)

Margaret Thatcherová začala boj o snížení příspěvků do evropského rozpočtu v roce 1979 na summitu v Dublinu prohlášením „*Chci své peníze zpátky*.“¹³ (Havelka, 2016 a Aitken, 2013: 556) Popularita Thatcherové byla na počátku 80. let slabá – nepřesahovala 50 %, její Konzervativní strana byla po dobu její vlády dokonce populárnější než ona samotná. Její přínos byl ovšem pro britský lid nezanedbatelný, jak po ekonomické stránce tak po té sociální. (ČT24, 2010)

¹² Z angl. originálu: „*I am tired of this being described as a British problem the problems are Europe-wide. I want to rebuild the foundations.*“

¹³ Z angl. originálu: „*I want my money back.*“

Celé období jejího vládnutí byla odpověď na předešlé události a představovala odlišný postoj charakteristický omezenými intervencemi státu do ekonomického sektoru, omezení vlivu odborů, privatizace velkých státních podniků. Došlo k ekonomickému oživení v průběhu 80. let, které ale nemělo dlouhé trvání. (Tunkrová a Zbírál, 2011: 75)

Rozpočtová otázka byla s úspěchem vyřešena až na summitu ve Fontainebleau¹⁴ v roce 1984 přijetím mechanismu označovaného jako *“britský rabat”*, díky čemuž si Británie vyjednala navrácení dvou třetin ze svého finančního příspěvku do ES pod podmínkou vyžadovanou od ES: podpora britské stany při jednání o zvýšení všech příspěvků do rozpočtu z 1 % na 1,4 % DPH. (Rovná a kol., 2007: 173 a zároveň Fiala a Pitrová 2003: 107)

Thatcherová byla zarytým odpůrcem hlubší integrace a politického sjednocení, neboť pro ni představovalo narušení národní suverenity a nezávislosti. Jejím jediným výraznějším krokem k evropské spolupráci bylo vstřícné přijetí Jednotného evropského aktu, pravděpodobně z důvodu úspěchu v dosažení dvou britských cílů: reformy společné zemědělské politiky a sjednocení jednotného vnitřního trhu. (Pilkington, 1995: 43)

Británie se vstřícně zúčastňovala sjednocování vnitřního trhu, ale na druhou stranu se objevili rozpory mezi vládou a ministry financí ostatních států při vstupu libry do evropského mechanismu směnných kurzů (tzv. ERM), ze kterého byla nucena později v roce 1992 vystoupit. (Rovná a kol., 2007: 173)

Nekompromisní přístup Thatcherové k integraci vygradoval v roce 1988 na konferenci v Brugách, kde zastávala strategii ochotné a aktivní spolupráce mezi suverénními státy, nikoliv užší integraci založenou na nekonečných regulačních normách, ve kterou se ES postupně přetvářela s výraznou dominancí Bruselu. Projev v Brugách se setkal s kritikou ze strany představitelů členských zemí, tehdejšího „prezidenta“ ES Jacquese Delorse a také ze strany vlastního kabinetu. Následující rozpory v její vládě, kdy na protest proti její politice odstoupil ministr zahraničí Geoffrey Howe kvůli rozcházejícím se názorům na evropskou spolupráci, vyústily v její rezignaci 22. 11. 1990. (Aitken 2013: 565-645 a zároveň ČT24, 2010) Jejím nástupcem se stal John Major, který se musel vypořádat s ekonomickou recesí, která zemi zasáhla v roce 1991 a následnou ratifikací Maastrichtské smlouvy. (Fiala a Pitrová, 2003: 136)

¹⁴ Summit se věnoval také debatě o konceptu směřování společné politické unie, potenciálním rozšířením unie a otázkou společné zemědělské politiky.

2.3.3 Ratifikace Maastrichtské smlouvy¹⁵

Okolnosti na počátku 90. let¹⁶ vzbudily vlnu euroskepticismu, který vyústil v nesnadné ratifikování Maastrichtské smlouvy, která znamenala reformu stávajících norem ve Společenství. (Rovná a kol., 2007: 174) Nastal rozpor mezi britskou vládou, která vyjadřovala vstřícný postoj k rozšíření unie a eurofederalisty, kteří preferovali prohloubení integrace. John Major vedl vládu v duchu Margaret Thatcherové, ačkoli v podstatně měkčím stylu. VB si vyžádala výjimky v tzv. opt-outs v měnové unii, čímž si zaručila vyloučení z povinnosti přijmout společnou měnu až dodnes. Právě společná měnová a hospodářská unie byla novinkou v evropském integračním procesu, měla být prohloubením spolupráce za účelem vytvoření evropského státu. (Fajmon a kol., 2007)

Major dále zabránil vytvoření společné zahraniční politiky, když se postavil proti návrhu zavést komunitarizaci (většinové hlasování, posílení postavení Evropského parlamentu a Komise). Další trvalé výjimky se týkaly sociální politiky a hospodářské unie. Britové odmítli za stávajícího ekonomického poklesu přijmout společnou hospodářskou unii, společnou bezpečnostní politiku a vynutili si taktéž místo zavedení termínu „federace“ pojem „ever closer Union“ („stále užší svazek“) ve své ratifikační smlouvě. (Fiala a Pitrová, 2003: 136 a zároveň Rovná a kol., 2007: 173)

Proces ratifikace byl v Británii spojen s hlasováním o důvěře vládě¹⁷. Současně byla vyžádána v tzv. opt-ins možnost zúčastňovat se v otázkách společné justice. Aktivita Británie v integračním procesu přispěla k úpravě právního systému vzhledem k nezbytnosti přijmout *acquis communautaire*; i přes všechny tyto europeizace britského systému nelze mluvit o bližší transformaci v evropský kontinentální systém. S procesem ratifikace se ukazovalo různorodé postavení členů v EU, neboť některé státy vykazovaly značný integrační pokrok a státy jako Británie (následovaná Dánskem, které taktéž vynutila výjimku z měnové unie) se dostaly spíše na okraj integrace a ztrácela možnost zúčastnit se rozhodování na utváření integračního procesu. (Fajmon a kol., 2007 a zároveň Rovná a kol., 2007: 174-190)

¹⁵ Maastrichtská smlouva neboli Smlouva o Evropské unii (přejmenovaná Smlouva o ES), přijata v roce 1991 tvořila tzv. maastrichtský chrám složený ze tří pilířů, představovala určitý supranacionální ideál dalšího pokračování integrace. Od této chvíle mluvíme o Evropské unii. (Fiala a Pitrová, 2003: 127-129)

¹⁶ Od roku 1989 – 1993 došlo ke klíčovým momentům, které změnily podobu Evropy: sjednocení Německa v roce 1990, čímž do ES vstoupilo NDR; revoluce v zemích bývalého SSSR, včetně Sametové revoluce v Československu a následný rozpad Československa (1992) a zároveň rozpad Sovětského svazu (1991), propuknutí války ve státech bývalé Jugoslávie a její rozpad a nakonec v roce 1993 ukotvení Maastrichtské smlouvy. Důvodem pro vznik Smlouvy o EU byla snaha o omezení sjednocené Německé republiky a vize Jacquesa Delorse a federalisticky orientovaných státníků vytvořit „*superstát*“.

¹⁷ Hlasování o důvěře vládě v parlamentu bylo úspěšné, ale stávající rozpory vyústily v její konec v roce 1997.

2.3.4 Rok 1997 a vláda Tonyho Blaira

Nový styl vlády a obrat k integraci zajistila labouristická vláda proevropského premiéra Tonyho Blaira. Následující období je označováno jako zlatý věk britského hospodářství, protože progres v ekonomickém sektoru jednoznačně převyšoval ekonomiku ostatních zemí EU. Klesala inflace i nezaměstnanost a rozvíjel se finanční sektor. Snížil se i veřejný dluh a země se během několika málo let postavila opět mezi nejmocnější ekonomiky světa. (Tunkrová a Zbiral, 2011: 75)

V roce 1997 přišla další revize stávajících smluv EU, Amsterodamskou smlouvou, která měla za cíl další prohloubení společných politik EU. Smlouva se setkala s kritikou ze strany členských států, objevila se nejednotnost názorů na institucionální reformu, nebyl jasně dán její cíl. V roce 2000 byla proto přijata Smlouva z Nice¹⁸, zaměřená na očekávanou institucionální reformu. (Fiala a Pitrová, 2003: 146-686) Díky proevropsky orientované labouristické vládě nebyla ratifikace Amsterodamské smlouvy a Smlouvy z Nice žádnou výraznější překážkou jako tomu bylo u Maastrichtské smlouvy. Při ratifikaci Amsterodamské smlouvy se VB vzdala výjimky ze sociální politiky, ale ponechala si ji v měnové politice. (Rovná a kol., 2007: 174) Smlouva zmiňuje i postavení VB tzv. Protokolem o postavení Spojeného království a Irsko¹⁹, který vymezuje britskou neúčast při přijímání norem dle Hlavy IV - tzn. takto vymezená opatření nejsou povinností VB a není povinná na ně přispívat žádnými finančními prostředky. (Fiala a Pitrová, 2003: 619-624)

Smlouva z Nice se setkala také s kritickým postojem členských států neboť nepodpořila akceschopnost dalšího prohlubování a nezajistila realizaci nástrojů k jednání v dalších politických oblastech. (Fajmon a kol., 2007)

2.4 Britská integrační politika po roce 2000

2.4.1 Proevropská orientace britské vlády

Nedostatečná efektivnost Smlouvy z Nice vedla k uspořádání Konventu o budoucnosti EU v roce 2000, kdy britská vláda vykazovala proaktivní charakter v podobě předložení vlastního návrhu Ústavy o EU. Později se ovšem rozštěpil postoj labouristické vlády a o ratifikaci mělo rozhodnout referendum, nicméně po neúspěšných hlasováních ve Francii a Nizozemí britská vláda referendum zrušila. (Rovná a kol., 2007: 174-175)

¹⁸ Smlouva z Nice znamenala kvalitativní změny v transparentnosti rozhodovacích procesů EU, zajišťuje lepší kontrolu rozhodnutí institucí EU.

¹⁹ Podobný smysl má i Hlava VI Smlouvy o EU, která zakotvuje pozici Dánska vůči Schengenskému systému.

Postoj britské politiky po roce 2000 můžeme charakterizovat jako částečnou proevropskou transformací. Politické stany jsou v přístupu k integračnímu uskupení nejednotné a veřejné mínění patří mezi členskými státy k těm nejméně příznivým, zatímco představitelé státní správy jsou evropskému systému přívětivě nakloněni. Členství v EU přineslo do britské vlády rozštěpení názorů politických stran, ale také možnost prosazování vlastních preferovaných záležitostí na evropskou úroveň, čímž si samozřejmě posiluje svůj vliv na evropském kontinentu. Britská účast v transnacionální politické sféře ovlivňuje i rozhodování a hodnoty ostatních členských zemí, kteří se díky této spolupráci dostávají do spojení s VB. (Rovná a kol., 2007: 196-198)

V roce 2004 otevřela Británie svůj pracovní trh nově přistupujícím zemím a zajistila si tak přísun pracovní síly. Země taktéž podpořila pracovní mobilitu a revidovala směrnici o službách, což bylo mezi stávajícími členy nevídané. (Prouza, 2015) Ačkoli se VB zřekla spolupráci na několika společných politikách, v tématu společné bezpečnostní politiky stojí mezi příznivci sdílených aktivit na mezinárodní sféře. Na druhou stranu i v této politice si vymohla své podmínky, a to nevměšování se evropské politiky do jejího vztahu se Spojenými státy a spolupráce s NATO. Po roce 2000 můžeme spatřovat podobný skeptický pohled na EU ve veřejném mínění britské veřejnosti, jako tomu bylo v 90. letech. (Tunkrová a Zbiral, 2011: 90-91)

2.4.2 Rok 2007

Tony Blair byl v roce 2007 nahrazen proevropským ministrem financí Gordonem Brownem. Již parlamentní volby v roce 2005 předznamenaly Brownovu vzrůstající oblibu. Co se týče postoje k EU, je označován jako kritik protekcionismu v zemědělské politice a k eurozóně. Vyjadřoval svou přízeň pro otevřený globální trh, nejen pro omezené území evropského kontinentu. Poukazoval na vzrůstající světové ekonomiky, jako např. Čína a Indie. Kladl důraz na propojenost evropské ekonomiky a její flexibilitu se světovým trendem a nutnou kvalifikovanost pracovní síly. Připouštěl nezbytnost existence EU, nicméně zastával názor, že VB si musí ponechat své prioritní zájmy na úkor EU, v případě politických odlišností. Brownova politika byla velmi podobná jako jeho předchůdci Tonyho Blaira. (Krutílek, 2006: 124)

K nejvýraznějším událostem roku 2007 bezesporu patřila další revize stávajících smluv EU, tzv. Lisabonská smlouva.²⁰ VB ratifikovala smlouvu po vzoru Francie parlamentní cestou místo obvyklého referenda, což bylo patrně z důvodu jistých výjimek, které si VB vyžádala ve smlouvě. Stávající výjimka byla např. volnost v rozhodování v justici, národní bezpečnosti a v směřování zahraniční politiky. (Krutílek, 2006: 9-236)

²⁰ Lisabonská smlouva byla výsledkem dlouholetých diskuzí o reformě primárního práva. Její rychlé projednávání bylo následkem změn klíčových představitelů členských států.

Po volbách v roce 2010 vznikla koaliční dohoda²¹, vytvořená nejmladším premiérem v dějinách Británie a předsedou Konzervativní strany Davidem Cameronem. Dohoda obsahovala mimo klíčových bodů jako je např. souhlas liberálů s konáním referenda o jakémkoliv dalším přenosu pravomocí z Westminsteru do Bruselu, také zavádějící část o tom, že Británie „*bude pozitivním členem v integraci a zaujme silně proevropskou roli v jednání se svými partnery, s cílem postavit se překážkám 21. století: globální konkurenceschopnosti, globálnímu oteplování a globální chudobě.*“ V dohodě dále zní závazek k nepřijetí eura, což stejně nebylo v nejbližších letech plánované. Dle autora bylo již v roce 2010 zřejmé, že budoucí rozkol vztahů Británie a EU bude v oblasti finančního systému. (Máseľník, 2010)

Současné směřování událostí k uspořádání referenda bychom mohli vymezit od ledna roku 2013. V lednu roku 2013 David Cameron ve svém projevu přislíbil, v případě, že jeho Konzervativní strana bude vítězná v dalších volbách, tak vyjedná s EU podmínky vztahu s VB a potom dá občanům šanci vyjádřit se, zda chtějí v integraci setrvat, a to nejpozději do konce roku 2017. V roce 2015 skutečně Konzervativní strana získala nečekanou většinu ve všeobecných volbách a v červnu se při konání evropského Summitu v Bruselu²² lídrům EU předložily britské požadavky ohledně budoucího postavení Británie v EU. (BBC, 2016a)

2.5 Zhodnocení vývoje postavení Velké Británie v integraci

Odlisný postoj Spojeného království, než zastávají ostatní státy k integraci, se vyznačuje několika charakteristickými aspekty. Odlisnost jazykového původu angličtiny výrazně zastínila stávající francouzsko-německou dominanci a stala se dalším pracovním jazykem v evropských orgánech. (Kruliš, 2014)

Snaha o společný postup evropských zemí se od začátku promítá do kladení důrazu na transatlantickou vazbu na USA a spolupráce s NATO i po rozpadu bipolárního světa. Za jakékoliv vlády, ať konzervativní či labouristické se Británie snažila plnit roli „*mostu mezi Evropou a Amerikou.*“ Díky reformám Margaret Thatcherové v 80. letech²³ se Londýn snažil prosazovat i v integraci prostřednictvím politik EU (projevila se snaha reformovat společné zemědělské a rybolovné politiky, ale i nechuť k harmonizaci politiky sociální a daňové). (Rovná a kol., 2007: 171)

²¹ Koaliční dohoda není v Británii obvyklá, poslední koalice v britské politice byla za druhé světové války. K získání absolutní většiny je nutné, aby strana získala 326 křesel z 650. V opačném případě nastane tzv. zavěšený parlament („*hung parliament*“) (Štědroň, 2013: 115)

²² Summitu v Bruselu mimo jiné dominovaly témata řešení počínající migrační krize a řecká dluhová krize.

²³ Např. deregulované hospodářství, flexibilní trh práce a soukromý sektor.

„Celkově lze říci, že Británie měla vždy blíže k negativní integraci, tedy k odstraňování bariér na cestě ke “čtyřem svobodám” jednotného vnitřního trhu, než k pozitivní integraci, tj. k tvorbě společných politik na evropské úrovni.” (Rovná a kol., 2007: 171)

Od začátku svého členství si Británie snaží zachovávat své vlastní kompetence a výjimky, co se týče měny, hraničních kontrol a také v oblasti dopadů listiny základních práv a svobod na území státu. VB dodnes není součástí Schengenského prostoru a nepřidala se ani ke státům eurozóny. (Kruliš, 2014)

Rovná a kol. (2007: 169-172) poukazuje na podstatné rozdíly ve vztahu země k integraci ve srovnání s ostatními členskými zeměmi, a to jsou nejistoty o prospěšnosti členství pro Británii. Země nikdy neprojevila větší zájem o ztotožnění s myšlenkami evropského sjednocení.

3 SOUČASNÉ ODTAŽITÉ NÁLADY V BRITSKÉ SPOLEČNOSTI K EU

V této kapitole se budu zabývat příčinami odtažitého chování v britské společnosti, které jsou v současné době často diskutované. Práce zmíní argumenty pro vystoupení země z Unie, které se nejčastěji zmiňují v politických debatách a dále také naopak důvody pro setrvání v integraci, které se taktéž stávají předmětem diskuzí. Britská společnost je v posledních měsících rozdělena na dva tábory, jeden představuje příznivce tzv. Brexitu, druhí jsou stoupci pro tzv. Bremain.²⁴ (Pierce, 2015)

Cíl práce v této kapitole je objasnění příčin způsobujících negativní rozhovory o možném vystoupení VB z EU. Dále práce analyzuje i zmíněné požadavky VB na reformu EU zveřejněné v únoru roku 2016.

3.1 Nejdiskutovanější téma britské politiky

Velká Británie je členem EU již více než 40 let. Debata o jejím členství procházela různými fázemi, které byly obsahem první kapitoly této práce. Vztah VB s EU představuje jeden z dominantních témat v britské politice posledních 50 let. I přes úspěšné referendum o setrvání v integraci, konané v roce 1975, zůstal vztah aktérů velmi problematický dodnes. Po desetiletí se vedou diskuze, jaký typ „evropské části Británie“ má její členství představovat nebo zda vůbec má být VB členem evropského uskupení. (Baker a Seawright, 1998: 11)

²⁴ V listopadu roku 2015 podle průzkumů vyšplhal počet příznivců Brexitu na rekordní číslo v historii členství – 53%, tedy zároveň klesl počet dotázaných, kteří si přejí v EU zůstat – 47%.

Zvláštní postavení, které zaujímá Británie je zcela jistě ovlivněné z mnoha stran, z nichž Handl (2003: 34) jmenuje např. špatné veřejné mínění, které je způsobené interpretací vlády Tonyho Blaira na počátku tisíciletí. Je poukazováno na skutečnost trvalého rozporu mezi veřejným míněním britského lidu a jednáním politických představitelů VB. Výrok, zmiňovaný Handlem (2003: 34), někdejšího belgického premiéra Guy Verhofstadta, nebyl mířen přímo na britské smýšlení, nicméně odůvodňuje postoj britských občanů: „*EU není v kontaktu se svými občany.*“ Dle různých průzkumů si Britové za celou dobu svého členství nevytvořili pocit sounáležitosti s Evropou a evropskou identitou. Je samozřejmě spekulativní otázkou, do jaké míry si každý stát v EU přisuzuje ke své vlastní identitě i tu evropskou, nicméně Britové svou otázku identity staví nad všechny ostatní oblasti v otázce příslušnosti svého národa. Autor přisuzuje této skutečnosti ještě další argument, a tím je nepropojenost jednání institucí EU a tím, co Britové opravdu považují za nezbytné, což jsou pracovní příležitosti, stabilita měny, omezení kriminality, kvalitní potraviny a zlepšení životního prostředí, nikoli např. reforma institucí EU (ačkoliv je ze strany členských států žádána). (Handl, 2003: 34)

Význam neochoty k integraci se projevil i ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014, kdy zvítězila protievropská a protiimigrační Strana nezávislosti Spojeného království (UKIP). Je evidentní, že přítomnost Británie v EU má svůj význam pro evropské záležitosti, a stejně tak je nezpochybnitelný fakt, že VB potřebuje být členem právě takového uskupení, jaké tvoří EU. Od roku 2014 ale výrazně sílí tlak na změnu postavení (či dokonce vystoupení) země z Unie. (Havelka, 2016)

3.1.1 Únor 2016, Summit v Bruselu – „make or break summit“

V únoru roku 2016 proběhl Summit v Bruselu, který je označován za přelomový v historii EU. Předseda Evropské rady Donald Tusk se o něm vyjádřil jako o „*make or break summitu*“.²⁵ Hlavním bodem jednání byly britské návrhy na reformu EU. (Euractiv, 2016)

²⁵ Server France24 (2016) označuje Summit za klíčový z důvodu nutnosti najít řešení nad probíhající migrační krizí, která je nejhorší od druhé světové války. Právě tento summit měl najít účinné řešení nad zajištěním kontroly přicházejících imigrantů do Evropy.

Britské požadavky jsou vymezeny ve čtyřech klíčových bodech (ČT24, 2015b):

- Omezení sociální pomoci přistěhovalcům do země až po dobu 4 let pobytu (např. daňové úlevy) a redukce celkové migrace v EU.
- Ochrana tržního prostředí v zemích mimo eurozónu, a tedy nezvýhodňovat země, které platí eurem.
- Posílení konkurenceschopnosti EU ve smyslu zrušení přílišné byrokracie
- Výjimka z povinnosti posilování užší integrace a upevnění britského parlamentu při rozhodování evropských záležitostí.

David Cameron vyjádřil za celou svou zemi ideu postavení Británie v EU takto: „*Jsmo hrdý nezávislý národ, a tím chceme zůstat. Británie se už nechce účastnit budování čím dál pevněji spojené EU. Naše vize Evropy je jiná. Věříme v pružnou unii svobodných států, které sdílejí jisté instituce a pracují spolu na základě dobrovolné spolupráce.*“ Zároveň dodal, že nebude možnost mít žádné další referendum, tedy buď se lídři EU rozhodnou přijmout britské požadavky a integraci reformovat nebo se britští občané s Unií rozloučí. (ČT24, 2015b)

Témata projednávaná v Bruselu se týkala výše zmíněných požadavků: vyplácení sociálních dávek pro cizince²⁶, společného postupu v řešení migrační krize; vyplácení pracovních odměn, které VB bude moci omezit na dobu 4 let (i přes původní nesouhlas několika zemí). Británie si dále vyjednala možnost zúčastnit se prohlubování integračního procesu (nikoli ale povinnost), čímž je osvobozena od tzv. „*ever closer union*“ (stále těsnější unie). (Euractiv, 2016) Návrh z Bruselu nabídl VB tzv. záchrannou brzdu, kterou Británie bude moci využít v případě, že bude tlak na sociální výhody enormní, a tím omezit přistěhovalce do země. Proti tomuto „řešení“ se ale britský premiér ohradil s požadavkem uvolnění dohod na hlubší integraci. (Lidovky, 2016)

Další úpravy se věnují měnové unii a především vztahu zemí, které platí eurem a ostatními státy, které jsou mimo eurozónu. Legislativní návrhy zemí eurozóny, které se budou zdát diskriminační, budou mít možnost země mimo eurozónu projednávat v Evropské radě. (Euractiv, 2016) V konečném důsledku se dá říci, že Cameronovy požadavky, které byly zveřejněné před konáním Summitu, se ve své podstatě setkaly s úspěchem a země si vyjednala nároky, jaké chtěla.

²⁶ Bylo usneseno, že VB bude vyplácet sociální dávky přistěhovalcům z ostatních zemí, jejichž potomci žijí v rodné zemi a dále příspěvky na děti v takové míře, v jaké přispívá stát, kde dítě trvale žije, tzn. nikoliv podle britského sociálního systému. Tato novinka je platná pro nové imigrující a pro stávající obyvatele od roku 2020 - ti, kteří tam pracují už v současnosti. Britský premiér původně navrhol, aby tyto příspěvky nebyly poskytovány vůbec, což se ale setkalo s odmítnutím, např. ze strany České republiky.

3.1.2 Červen 2016 - druhé britské referendum

Na bruselském Summitu bylo stanoveno datum konání již druhého britského referenda²⁷ o setrvání země v EU, a to na 23. 6. 2016. Jedná se již o druhé britské referendum, ačkoli za jiných podmínek a jiného časového kontextu. EU se od prvního referenda VB v roce 1975 razantně změnila, více prohloubila kontrolu nad evropským společenstvím a legislativou. V prvním referendu se Britové vyjádřili pro setrvání, ale v současné době je země více nakloněna k odchodu z integrace, vzhledem k jejímu odlišnému politickému systému. (Wheeler a Hunt, 2016)

Otázka v referendu bude znít: „*Měla by Velká Británie zůstat členem Evropské unie nebo z ní má vystoupit?*“²⁸ Zúčastnit se referenda mají právo občané britské a irské populace a také států Commonwealthu, kteří mají britské občanství; dále britští občané žijící v zahraničí, kteří byli v uplynulých 15 letech na seznamu voličů. (Wheeler a Hunt, 2016)

3.2 Argumenty pro „Brexit“

V následujících dvou kapitolách se pokusím o shrnutí pozitiv a negativ pro vystoupení a také naopak pro setrvání země v Británii.

Podle Tunkrové a Zbírala (2011: 91-93) jsou příčiny odtažitých nálad k EU mnohovrstvé a není možné je jednoznačně specifikovat. V britské společnosti již od počátku členství převládá pocit národní odlišnosti od evropského kontinentu, v extrému se toto cítění mění až v nepřátelství. Tento pohled dokládají výzkumy zaměřené na otázky vyznávání identity – např. v roce 2008 výzkumy Eurobarometru ukazují, že 62 % Britů uznávají pouze svou národní identitu, což je nejvyšší procento ze zemí EU, a pouhých 27 % se přihlásilo ke společné národní a evropské příslušnosti. Součástí výzkumů byla i korelace mezi převládající národní příslušností a minimální podporou EU, která je spíše brána jako zdroj rizika stávající struktury. Autoři dále zmiňují vliv médií, která jsou ve velké většině k integraci kritické a charakterem nacionalistické, a více než o pozitivěch členství integrace hovoří o negativech. Media vykazují značný vliv na názory veřejnosti, z čehož také vyplynul fakt, že Britové patří mezi národy s nejnižší edukací o fungování evropských institucí či dokonce velmi malou vůlí k informovanosti o EU celkově.

²⁷ Referendum – obecně hlasování, ve kterém každý hlasující ve volicím věku odpoví na otázku, odpovědí ANO/NE. Možnost, která získá více než polovinu všech hlasů, je považována za vítěznou.

²⁸Z angl. originálu: „*Should the United Kingdom remain a member of the European Union or leave the European Union?*“

Autoři Rovná a kol. (2007: 171-172) a Macshane (2015) zastávají podobný názor na značný vliv médií. Nejčtenější tituly s celonárodním oběhem (např. seriózní deníky *The Daily Telegraph*, *Daily Mail*, i bulvární tisk *The Sun*) zastávají euroskeptický postoj. Např. *The Guardian* píše euroskeptické sloupce na podporu Brexitu, zpravodajský server BBC proměnil euroskeptického předsedu strany UKIP Nigela Farage v „národního hrdinu“ díky umožnění vstupu do hlavních politických zpravodajství. Z toho vyplývá, že debata o vztahu Británie a ostatních členů EU je přijímána jako stav „*my versus oni*.“ Veřejné mínění je s jistou mírou spojené s koordinováním politického směřování. V současnosti se koordinace britské politiky neliší od původního systému daného při vstupu do integrace v 70. letech.

Macshane (2015) analyzuje několik dalších zásadních faktorů, které jsou v menší či větší míře stimulem pro vystoupení země z EU. Jedná se o např. o odlišnou historii. Británie nebyla nikdy okupována jiným státem, nikdy nepřišla o svou státní suverenitu a po staletí si zachovávala svou imperiální moc. Tedy pokud se bavíme o skutečnosti, že EU je zárukou stability, míru a garancí bezpečnosti, tak tyto aspekty zapůsobí ve státech, které si prošly nacistickou nebo sovětskou okupací, ale v zemích jako Británie není příliš ztotožnění se s těmito historickými pohnutky. Dalším argumentem můžeme jmenovat špatný růst ekonomických ukazatelů v EU. Británie byla od 50. let minulého století přibližně do 80. let silně proevropsky orientovaná, z důvodu velice lákavé ekonomické prosperity, kterou vykazovaly tehdejší členské státy – dosahovaly až trojnásobky ekonomického růstu v porovnání s VB. Nicméně tempo růstu ekonomických ukazatelů se od zavedení eura zpomalilo a EU zastínily v ekonomickém rozkvětu např. Spojené státy nebo státy tzv. BRIC.²⁹ Autor dále vzpomíná na bývalého labouristického premiéra Tonyho Blaira, který byl sice jednáním proevropský, ale vždy se vyhýbal nějakým klíčovými věcmi, které by zemi prohloubily vztah s EU, např. nabídl uspořádání referenda o přijetí eura, referendum o ústavní smlouvě, ale v konečném důsledku se ani jedno z nich neuskutečnilo. Autor se dále domnívá, že v případě Brexitu by se pro Brity příliš věcí nezměnilo. Starosta Londýna Boris Johnson je přesvědčen, že by země mimo EU ekonomicky vzkvétala, s čímž se dostává do rozporu s těmi, kteří setrvání podporují právě z důvodu názoru ekonomického poklesu mimo EU.

Británie je sebevědomým národem, který byl nucen podřídít se nevoleným státníkům z Bruselu. Dnes se řadí mezi pátou nejsilnější ekonomiku světa a pátou nejmocnější velmoc, která disponuje vojenskými silami a vlastními jadernými zbraněmi. Pokud by se země vzdala členství, mohla by renovovat své místo nezávislé mocnosti a samozřejmě by měla příležitost upravit legislativní normy dle vlastních potřeb. Je evidentní, že existují v otázce legislativy

²⁹BRIC státy – Brazílie, Rusko, Indie a Čína; zkratka odkazuje na současné nejrychleji rostoucí ekonomiky světa, Čína a Indie se pravděpodobně stanou do roku 2050 dominantními producenty zpracovatelských výrobků a Brazílie a Rusko světovými producenty surových materiálů; navíc díky levné pracovní síle a ceně produkce se nalákají zahraniční investoři a mezinárodní firmy. (Investopedia, 2016)

pozitiva i negativa.³⁰ V pozitivích můžeme jmenovat např. opětovné získání kontroly nad rybářským průmyslem. Británie by také v případě vystoupení mohla více provázat vztahy se svými anglicky mluvícími spojenci ve společenství Commonwealthu. (Debating Europe, 2016 a zároveň The Week, 2016)

Dalším z diskutovaných argumentů je spojitost mezi uprchlickou krizí a zvýšené riziko teroristických útoků. Členové tzv. Islámského státu se snaží pod „maskou“ běženců dostat co nejvíce do západních států, což se projevilo na teroristických útocích v Bruselu, hlavním městě Belgie a potažmo centrem EU. Události z března roku 2016 využili stoupenci Brexitu, např. Politická strana UKIP, jejíž mluvčí vyjádřil obavy z volného pohybu v schengenském prostoru (ačkoli VB není členem schengenského prostoru), který odbourává hraniční kontroly, znamená příliš velké nebezpečí dalších útoků. Navíc EU nyní požaduje, aby země přijmula více uprchlíků, což se samozřejmě nesetkalo s pochopením britské vlády a společnosti. (Roklen24, 2016 a zároveň Debating Europe, 2016)

Obavy z narůstající imigrace vyjadřuje většina britských deníků, můžeme jmenovat např. The Week (2016), kterému se nelíbí, že pod evropskou normou země nemůže provádět kontroly u přicházejících lidí do země, obzvláště z jižní a východní Evropy. Podle deníku The Week (2016) je v zemi přes 942 000 imigrantů z východní Evropy³¹ a více než 2 miliony přistěhovalců ze zemí mimo EU (např. z Číny nebo Indie).³² Deník se opírá o tvrzení předsedy strany UKIP Nigela Farageho, který zastává názor, že pouze odchod z EU může obnovit kontrolu hraničních přechodů a tím imigraci omezit.

³⁰ Negativa jsou zmíněny v další kapitole této části práce.

³¹ Nejpočetnější skupinou imigrantů jsou Poláci.

³² Dle deníku Idu.cz (2013) je Velká Británie „nejoblíbenějším“ státem k migraci v EU. Tento fakt je zapříčiněn nastavením příznivé imigrační politiky předchozí labouristické vlády Tonyho Blaira. Britská vláda proto zvažuje, zda uvést kampaň na odrazení přílivu migrantů, např. varováním před negativními aspekty života v Británii.

Pro detailnější informace o současném stavu počtu cizinců ve VB přikládám následující tabulku a graf:

Tabulka 1: Odhad počtu obyvatel dle národnosti ve VB v roce 2014 (v tisících)

Britská národnost	Jiná	EU27	EU14	EU8	EU2	Jiná než EU národnost	Asijská	Ostatní
58,312 (91.6% britské populace)	5,344 (8.4%)	2,938 (4.6%)	1,340 (2.1%)	1,336 (2.1%)	234 (0.4%)	2,406 (3.8%)	1,271 (2.0%)	977 (1.5%)

Zdroj: Office for National Statistics (2015).

Popis tabulky:

EU27 - země EU14, EU8, EU2, Malta, Kypr, Chorvatsko. (Britská národnost zde není zahrnuta)

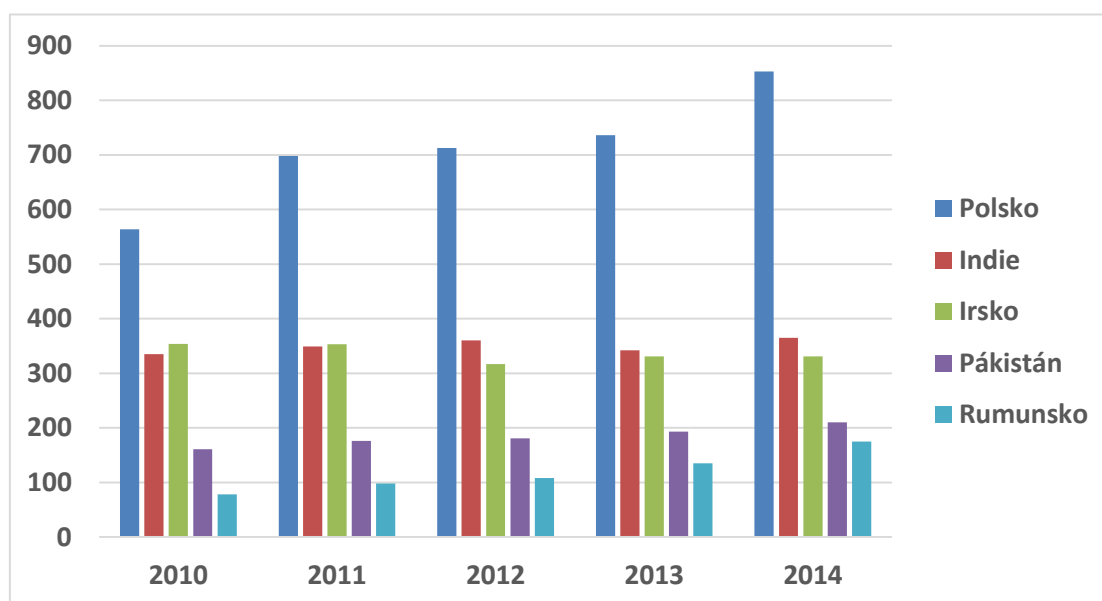
EU14 - zahrnuje Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francii, Německo, Řecko, Itálii, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Irsko, Španělsko a Švédsko

EU8 – zahrnuje východoevropské země, které přistoupily do EU v roce 2004 (Česká republika, Estonsko, Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Slovinsko)

EU2 – země přistoupené v roce 2007 (Bulharsko, Rumunsko)

Tabulka 1 představuje rozdělení národností v Británii, navazuje na tvrzení deníku The Week (2016) o zvyšující se nekontrolovatelné imigraci do země, zvláště ze zemí mimo EU. Následující graf č. 1 detailněji ukazuje nejběžnější národnosti ve VB.

Graf č. 1.: Pět nejběžnějších národností ve VB, 2010 - 2014 (v tisících)

Zdroj: Office for National Statistics (2015).

Graf č. 1. dokládá skutečnost, že nejpočetnější cizí národnosti jsou v Británii Poláci, Indové a imigranti ze sousedního Irsku. Trend imigrace Poláků za uplynulé čtyři roky narůstá a stejně tak roste počet přistěhovalců z Rumunska. Důvod k imigraci jsou především pracovní příležitosti a idea lepšího životního standardu.

Řada průzkumů si klade otázku, zda peníze, které Británie může ušetřit bez členství v EU, znamenají zisk pro britskou ekonomiku. Objevují se názory, že dopad na ekonomiku VB po odchodu by byl mnohem větší než částky, které by země ušetřila na poplatcích „za členství“. (McKinney, 2016) Euroskeptičtí stoupenci tvrdí, že by Brexit znamenal přílepkšení především malých a středních podniků, které s evropskými státy neobchodují, ale jsou svázány evropskou legislativou. (The Week, 2016)

3.3 Argumenty pro „Bremain“

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, obě skupiny stoupců odchodu z EU a setrvání v EU mají své argumenty, které se týkají stejných témat, ale různých vysvětlení, proč je lepší odejít z integrace či v ní setrvat.

Na prvním místě je patrně klíčové si uvědomit nutnost stabilizování bezpečnostní situace po teroristických útocích a společné strategii proti potenciálním hrozbám; odchod z EU by neznamenal konec přeshraniční spolupráce v ochraně proti nelegální migraci či hrozbě terorismu, ale spíše by vedl ke komplikované spolupráci. (Massie, 2016) Členství v EU zajišťuje posilování bezpečnostních složek i dalších členských zemí a snižuje nároky na britské vojenské síly. Členství EU navíc doplňuje i členství v NATO, jako dvou nejvýznamnějších organizací dnešní doby. (Straw, 2016) K potřebě stabilních dvou organizací se taktéž vyjádřil generál amerických vojsk v Evropě. Odchod Británie z EU by negativně ovlivnil spojení s NATO, jejímž členem je VB od roku 1949. Podle něj je nezbytné, aby se VB společně s EU vyrovnala postavení Ruska. Británii označil za nejspolehlivějšího lídra aliance i Evropy.³³ (BBC, 2016b)

Dixon (2014) uvádí tvrzení, že argument pro setrvání VB nikdy nebyl silnější než právě v současnosti. Členství VB je cennou skutečností, neboť nyní má země šanci na její reformu a všechny jiné alternativy jsou podstatně horší, ať mluvíme o geopolitickém či ekonomickém hledisku. Populace VB nyní zahrnuje 1 % světového obyvatelstva a méně než 3 % světového HDP, což se každým rokem snižuje. Bez členství by podle autora bylo velmi obtížné obhájit svůj hlas a požadavky na mezinárodním poli.

³³ Generál označil Rusko za „viníka migrační krize a důvod“, proč tisíce migrantů zaplavily Evropu. NATO a EU musí vyjádřit solidaritu k ruské agresi na Ukrajině, ale jejich jednotnost je ohrožena, pokud se Britové rozhodnou vystoupit z integrace.

Pozitiva členství z obchodní sféry jsou např. jednotný trh³⁴, který umožňuje VB obchodní vazby s celou unií – tzn. více než 500 milionů spotřebitelů. A právě trh je stimulem k růstu bohatství a životní úrovni. V momentě, kdy se uskutečňují obchodní vyjednávání s USA, Japonskem nebo Čínou, představuje se Británie jako člen největšího obchodního uskupení na světě, čítající 20 % světového HDP. (Dixon, 2014)

Dle Debating Europe (2016) je nesmyslné se v současném světovém dění vzdávat vazeb na EU – nejbližšího spojence, se kterým může lépe vyjednávat demokratické zásady, diplomacii a rozvoj na mezinárodní sféře. Na migraci pracovní síly existují také různé názory, ať ty skeptické – zmíněné v předešlé kapitole, tak pozitivní, které podle průzkumů dokládají, že imigranti z východoevropských zemí představují ekonomický přínos a ve skutečnosti nezneužívají sociální příspěvky, jak euroskeptici tvrdí. (Gray, 2016)

EU je v mezinárodním vyjednávání silnější jako celek, zvláště v řešení bezpečnostní, a dále i např. obchodní stability. Na stranu zastánců setrvání VB v EU se přidal premiér David Cameron, který se obává, že odchodem z integrace země ztratí vliv ve světě a bude méně „atraktivní“ v obchodní sféře. V tomto se tedy kříží názory euroskeptiků a zastánců setrvání v pojetí suverenity. Co se týče zahraniční politiky tak setrvání rozhodně bude ve prospěch EU, neboť se bude lépe vyrovnávat s tlakem Ruska a stoupající mezinárodní pozicí Číny v oblastech porušování lidských práv a vojenských zájmů. (Gray, 2016)

Na stranu zastánců setrvání v EU se připojil i americký prezident Barack Obama, který zdůraznil vřelé vztahy Washingtonu a Londýna. Zmínil nutnost setrvání VB v integraci z důvodu posilování vlivu EU jako celku. V případě vystoupení by země ztratila svoje světové postavení a ohrozila svůj atraktivní obchodní potenciál, neboť pro Spojené státy je mnohem výhodnější spolupracovat s jedním celkem složeným z různých rozmanitých článků než pouze s jedním konkrétním „jedincem“.³⁵ Británie by se vystoupením mohla dostat, dle slov amerického prezidenta „až na konec řady“³⁶ a USA by upřednostňovaly obchodní vztahy s EU. (Rampton a MacLellan, 2016)

Dle Dixona (2014) je volný pohyb osob taktéž velmi výhodný pro ekonomiku, navíc obohacuje britskou kulturu a rozšiřuje možnosti práce a studia.

³⁴ Jednotný trh je založen na tzv. čtyřech svobodách, které byly přijaty s Římskými smlouvami v roce 1958: volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Jedná se o první a světově nejpropracovanější systém svobod na světě. Právě jedna z těchto svobod – pohybu osob je předmětem debat, ve kterých se jedná o vystoupení země z EU.

³⁵ Z angl. originálu: „If one of our best friends is in an organisation that enhances their influence and enhances their power and enhances their economy, then I want them to stay in it, or at least I want to be able to tell them: I think this makes you guys bigger players.“

³⁶ Z angl. originálu: „The back of the queue“.

Členství v EU také posiluje společný boj proti klimatickým změnám a především evropská legislativa zajišťuje směřování environmentální politiky ke zlepšování obnovitelných zdrojů. Unie přispívá k ochraně životního prostředí zaváděním standardů pro znečištění ovzduší a omezování znečištění oceánu a pobřežních oblastí. (Straw, 2016)

EU má význam i pro britské studenty z hlediska bilaterálních smluv výměnných pobytů, např. programu Erasmus. Britští studenti mohou studovat v EU bez jakýchkoliv poplatků, čehož za minulý rok využilo přes 15 000 studujících. Proto také akademičtí pracovníci a britské univerzity napříč všemi obory jsou zastánci setrvání země v EU. Ale EU znamená i pohyb pracujících osob nejen ve smyslu imigrace do VB, ale i britských občanů do zemí EU, kde v roce 2015 žily přes 4 miliony občanů britské národnosti.³⁷ (Straw, 2016) Pokud Británie Unii opustí, není jisté, jaké dopady to bude mít na britskou populaci žijící a pracující v jiných státech EU. Panuje obava v možném následku na omezení možnosti pracovních příležitostí pro britské občany v EU, pokud VB zredukuje počet množství imigrantů směřujících do své země. (Dixon, 2014)

Docksey (2016) upozorňuje na hrozbu roztříštěnosti VB uspořádáním referenda ve Skotsku za účelem získání nezávislosti, v případě odchodu země z EU. Skotská část VB je EU příznivě nakloněna a netají se separatistickými tendencemi. A případný rozpor by mohl vzniknout dále i ve Walesu, kde velšští obchodníci a farmáři získávají značné dotace z evropských fondů. Británie se tedy vystavuje riziku nejednotnosti, což by ji mohlo vnitřně oslabit. Autor se ztotožňuje se skutečností, že argumenty pro nebo proti jsou nasměřované k jejich vlastnímu názoru k setrvání či odchodu. Zastánci setrvání vyzdvihují nežádáný dopad na obchodní sféru, pokud bude země mimo EU, a naopak stoupenci Brexitu zdůrazňují potřebu osvobození od evropské byrokracie v rámci obchodních vazeb.

3.4 Současné veřejné mínění voličů

Předešlé dvě kapitoly shrnuly nejdiskutovanější argumenty pro a proti členství VB v Unii. Argumenty se opírají o současné vnímání VB a dále o momentální situaci VB a pozici EU jako světového aktéra.

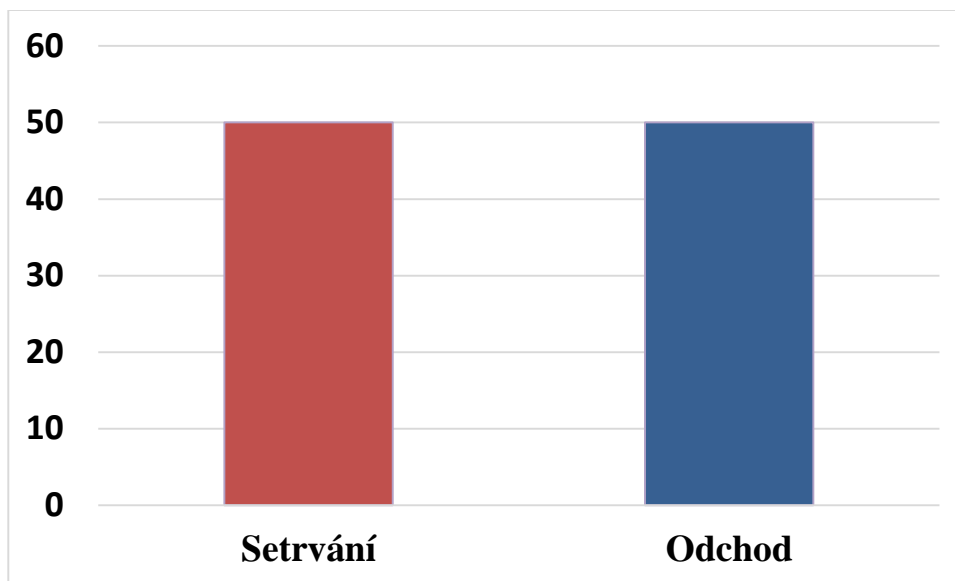
Je třeba předeslat, že jedním z klíčových aspektů tzv. Brexitu je míra nejistoty, která je pravděpodobná po případném vystoupení země z EU. Na následujících grafech můžeme usoudit, že tamní společnost je rozštěpená na dvě stejně početné skupiny, a tedy hlavní slovo budou mít respondenti, kteří se dosud nerozhodli. Tito voliči se pravděpodobně budou rozhodovat dle aktuálního dění v britské politické scéně a situace v evropském prostředí. Mezi faktory

³⁷ Dle Dixona (2014) země s největším počtem Britů žijících v zahraničí jsou: Irsko (330 000 obyvatel), Španělsko (1 milion ob.), Francie (330 000), Kypr (65 000).

aktuálního dění bychom mohli zahrnout popularitu britské vlády, postup řešení migrační krize, otázku bezpečnosti po teroristických útocích v Bruselu a dalších diskutovaných témat. (Kovář, 2016)

V současné době, dle průzkumů veřejného mínění, je stejný počet voličů nakloněn jak setrvání v integraci tak jejímu odchodu, jak dokládá graf č. 2:

Graf. č. 2: Průměrný průzkum veřejného mínění v období 26. 4. – 8. 5. 2016 (v procentech)

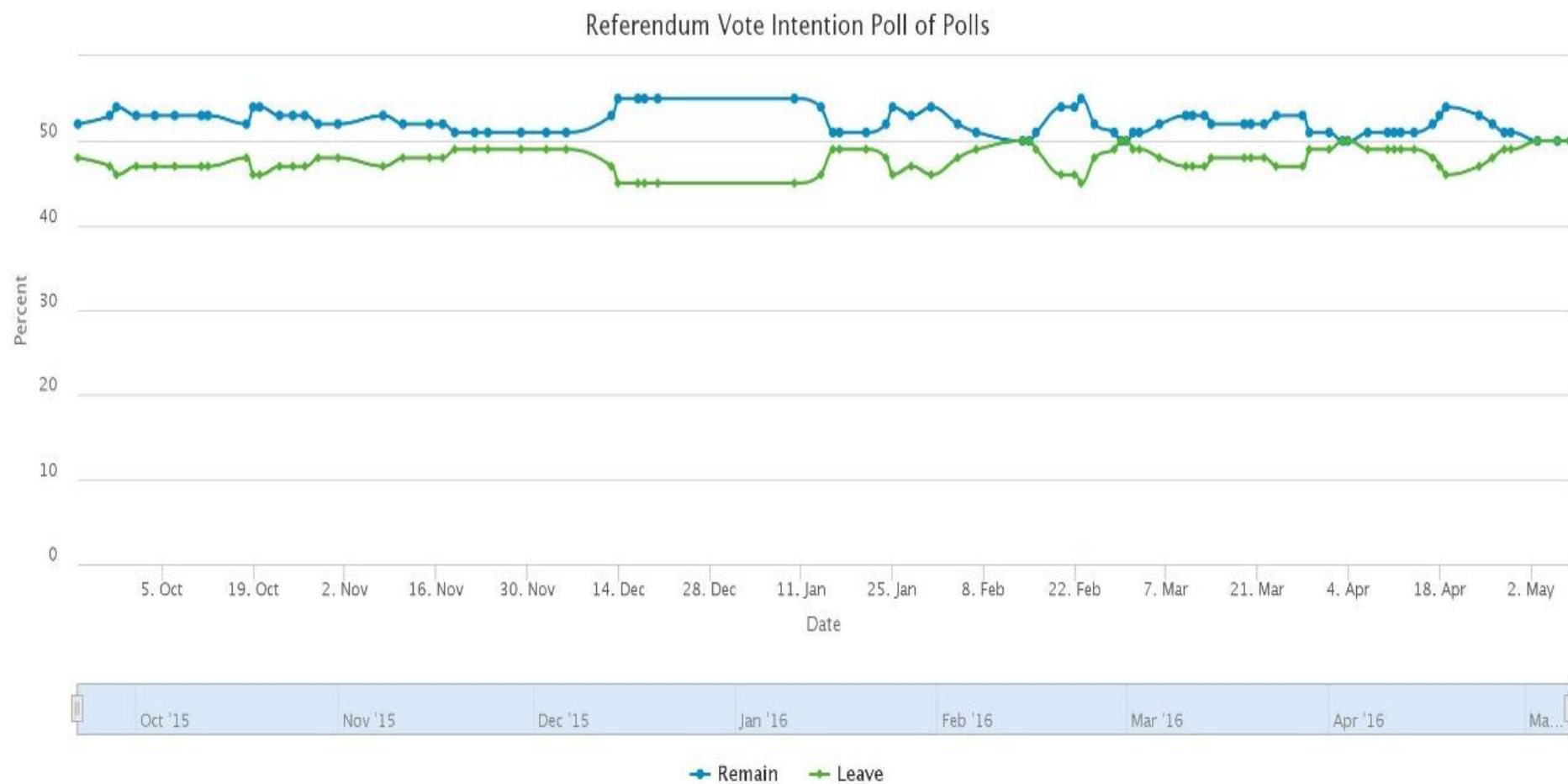

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Whatukthinks, 2016.

Z grafu č. 2. můžeme usuzovat, že vzhledem k vyrovnanému stavu voličů k setrvání i k odchodu z EU, bude v referendu velmi záležet na postojích občanů, kteří jsou „nerozhodní“, zda se přikloní k jedné z variant; a dále také na okamžitých událostech, které se nedají předvídat. (Whatukthinks, 2016 a zároveň Kovář, 2016)

Grafem č. 3 je veřejné mínění zobrazující preference voličů v časovém úseku od října roku 2015 do května roku 2016.

Graf č. 3. Preference voličů, říjen 2015- květen 2016 (v procentech)

Source data at www.WhatUKThinks.org/EU run by NatCen Social Research

Zdroj: Whatukthinks, 2016.

Na grafu č. 3 můžeme vidět velice těsné výsledky veřejného mínění, a to již delší dobu. Opět bych tedy uvedla, že v referendu bude záviset na okamžité situaci a rozhodnutí respondentů, kteří se průzkumu nezúčastnili. (Kovář, 2016)

4 ANALÝZA POSTOJŮ POLITICKÝCH STRAN K EU

V této části práce zkoumám postoje nynějších britských politických stran, které v posledních volbách v roce 2015 získali nad 1 % hlasů: Konzervativní strana, Strana práce, Strana nezávislosti Spojeného království, Liberální demokraté, Skotská národní strana a Strana zelených. (ČT24, 2015a) Mým cílem v této části práce je najít rozdíly mezi přístupy jednotlivých politických stran ve vztahu k evropské integraci.

4.1 Konzervativní strana (Conservative Party)

Konzervativní strana získala ve volbách v roce 2015 neočekávanou většinu, a jejich lídr, premiér David Cameron, tak mohl naplnit svůj slib o vypsání referenda o setrvání země v EU. Konzervativci se vyjádřili prozíravě ve vztahu k evropské integraci. Trvají na vyjednávání požadavků na EU, aby postavení Británie v něm bylo co nejvýhodnější pro obě strany a země si zachovala svoji národní identitu. Strana se ostře staví proti „imigračnímu turismu“, kterému EU nedokáže efektivně zamezit a hodlá imigrační přísun přistěhovalců, kteří do VB míří pouze za vidinou vysokých příspěvků, redukovat. Imigrace je dle strany pouze o stěhování za lepší pracovní příležitosti, ne o příspěvcích daného sociálního systému. Strana přikládá velký důraz na bezpečnost, která je přívalem imigrantů ohrožena. (Conservatives, 2016) Konzervativci si ve svém volebním programu např. utvrdili v odtažitém postoji k měnové unii, v čemž je britská společnost stejného mínění – nepřijetí eura jako své národní měny. Konzervativní strana dále vyžaduje, aby zájmy zemí, které eurem neplatí, byly zohledněny a tím neupřednostněny požadavky eurozóny. Strana podporuje obchodní unii a výhody volného trhu, nicméně se postavila proti tzv. „*ever closer union*“ a vyjádřila požadavek na posílení moci národního parlamentu. (Vondřich, 2015)

4.2 Strana práce (Labour Party)

Lídr Strany práce Jeremy Corbyn vyjádřil podporu skutečnosti, že rozhodnutí o budoucnosti země v EU je v rukou britských občanů, stejně tak projevil proevropské cítění, neboť dle něj EU vnáší nové možnosti obchodu, investic, pracovních příležitostí, zajišťuje

ochranu spotřebitelům a v neposlední řadě i potřebnou legislativní úpravu ochraně životního prostředí. Zdůrazňuje skutečnost, že pouze v rámci členství EU může země čelit výzvě 21. století (např. globální změny klimatu, vyrovnání sil s rostoucí mocí globálních korporací, narůstajícím terorismem atd.). (Labour, 2016)

Strana práce, která ve volbách v roce 2015 zvítězila ve Walesu, je zastáncem setrvání země v EU, pod podmínkou uspořádání referenda v případě přesunutí pravomocí od britské vlády na evropské instituce. Strana vyžaduje zavedení pravidel pro vyrovnání vztahů zemí eurozóny a zemí, které eurem neplatí. Jsou pozitivně nakloněni jednotnému trhu. (Vondřich, 2015)

4.3 Strana nezávislosti Spojeného království (The UK Independence Party, UKIP)

Strana nezávislosti Spojeného království zastává ve svém programu úplný odchod země z EU, vystupuje proti nynější politické podobě EU a s tímto postojem a radikálností dle Vondřicha (2015) uspěla ve volbách do Evropského parlamentu. Strana má své stoupence i mezi britskými občany, kteří podporují vystoupení VB. Stejně odměřený postoj má strana k přijetí eura.

Jako důvody neochoty setrvání v integraci uvádí příliš vysoké poplatky, které země přispívá do společného rozpočtu a migrační krizi, která zemi příliš ovlivňuje. UKIP vyžaduje pouze volnou obchodní zónu, bez politického charakteru (např. jako mají postavení Švédsko a Norsko). Politika UKIP je směřovaná především na obchodní transfery a vztah s Uníí ve všech ostatních aspektech vyjma politické unie. (Maclean, 2015)

4.4 Liberální demokraté (Liberal Democrats)

Liberální demokraté jsou silně proevropsky založená strana vyjadřující tvrzení, že „britské místo je v srdci Evropy“. (Maclean, 2015) Strana uvádí, že pouze společná spolupráce mezi zeměmi s britskou účastí dosáhne více než Británie samotná. VB by dle nich měla setrvat v EU z důvodu prosperity, ochrany bezpečnosti a zajištění životních standardů. Strana podporuje mobilitu studentů z různých částí světa, čímž naznačuje nutnost členství v EU za účelem přínosu informací a udržení kvality britského vzdělávání. Kdyby VB odešla, tak opustí jednu z nejmocnějších organizací na světě. (Liberal Democrats, 2016) Vyjadřují podporu Lisabonské smlouvě, ale požadují omezení institucionálních změn a nutnosti zachování principu

subsidiarity³⁸. EU by dle strany neměla zasahovat v národních nebo lokálních oblastech, tedy všude tam, kde jsou nejefektivnější zásahy státní správy a samosprávy, a naopak by měla více prohlubovat efektivní jednání při řešení globálních problémů (mezinárodní kriminalita, řešení environmentálních problémů). (Maclean, 2015)

Lídr strany Nick Clegg se již dříve vyjádřil, že strana sice členství v EU podporuje, ale vyžaduje (stejně jako Labouristická strana) vypsání referenda o pokračování členství v EU v případě změny unijních smluv a ohrožení převedení moci z britské vlády na instituce EU. Liberálové jsou taktéž nakloněni společnému jednotnému trhu a společné zemědělské politice. Vyzdvihují potřebu snížení emisí skleníkového plynu, a z ekonomického hlediska, podporují volný pohyb osob. (Vondřich, 2015)

4.5 Skotská národní strana (Scottish National Party – SNP)

Skotská národní strana je levicově orientovaná se silně nacionalistickým smýšlením a proevropským zaměřením. Vyjadřuje se negativně v otázce společné rybářské politiky a žádá, aby Skotsko přijalo vlastní odpovědnost za rybářský průmysl. (Maclean, 2015)

Bývalý předseda SNP, Alex Salmond, označil volby v roce 2015 jako „*volební tsunami*“. Současná předsedkyně Nicola Sturgeonová poukazuje na rozdílné ekonomické směřování Skotů a zbytku VB, čímž odůvodňuje úspěch SNP ve volbách v květnu roku 2015³⁹, který byl navíc posílen zmíněnými skotskými nacionalistickými tendencemi. Předsedkyně také podporuje referendum o nezávislosti Skotska za účelem zvýšení skotského vlivu na záležitosti, které se projednávají v Londýně. (ČT24, 2015a)

Strana je výrazným podpůrcem setrvání v EU a fungování mimo integraci nepřipouští. Je velmi pravděpodobné, že v případě Brexitu strana uspořádá referendum o nezávislosti Skotska. Ve svém volebním programu vyzdvihuje nutnost pozitivního pohledu na EU a zdůrazňuje přínosy členství. Je zde tedy velký rozpor mezi ostatními stranami a Skotskem, neboť může vzniknout dilema, které předsedkyně Nicola Sturgeonová označuje za materiální změnu přinášející vlnu nepokojů podněcující druhé skotské referendum o nezávislosti. (SNP, 2016)

³⁸ Princip subsidiarity znamená politickou zásadu v tom, že instituce EU zasahují v těch oblastech, kde národní státy nemohou efektivně zasáhnout a vzít odpovědnost za svá rozhodnutí.

³⁹ Sturgeonová se po volbách vyjádřila jednoznačně: „*Toryové nemohou přehlížet, co se dnes ve Skotsku stalo. Skotsko jasně volilo pro ukončení úspor a pro více investic do veřejných služeb a silnější ekonomiku. S tímto poselstvím nyní půjdeme do Westminsteru, ... Tyto volby byly zkrátka o tom, aby byl hlas Skotů více slyšet. A skotský lid dal jasně najevo, že chce být slyšet.*“ (ČT24, 2015a)

Strana zdůrazňuje nutnost odstranění strachu panujícího v britské společnosti z prohlubování vztahu s EU a naopak přikládá důraz na společné prohlubování politik a posílení ekonomického rozkvětu spolu se solidárním přístupem k řešení migrační krize, např. vytvořením univerzálního práva pro každého občana EU. (SNP, 2016)

4.6 Strana zelených (Green Party)

Strana zelených kritizuje postoj EU v ohledu na ekologické problémy a uvádí, že celá integrace by měla být blíže ke svým občanům. Strana je stoupencem setrvání země v EU a stejně jako ostatní strany podporuje ponechání libry jako národní měny z důvodu nutnosti ponechání si principu subsidiarity. Strana se vyjádřila negativně i v přijetí Lisabonské smlouvy. (Maclean, 2015 a zároveň Vondřich, 2015) Strana zelených ve své kampani na setrvání Británie v EU tvrdí, že země může prosperovat, pokud budou členské státy spolupracovat na globálních výzvách, kterými nyní čelí. (Green Party, 2016)

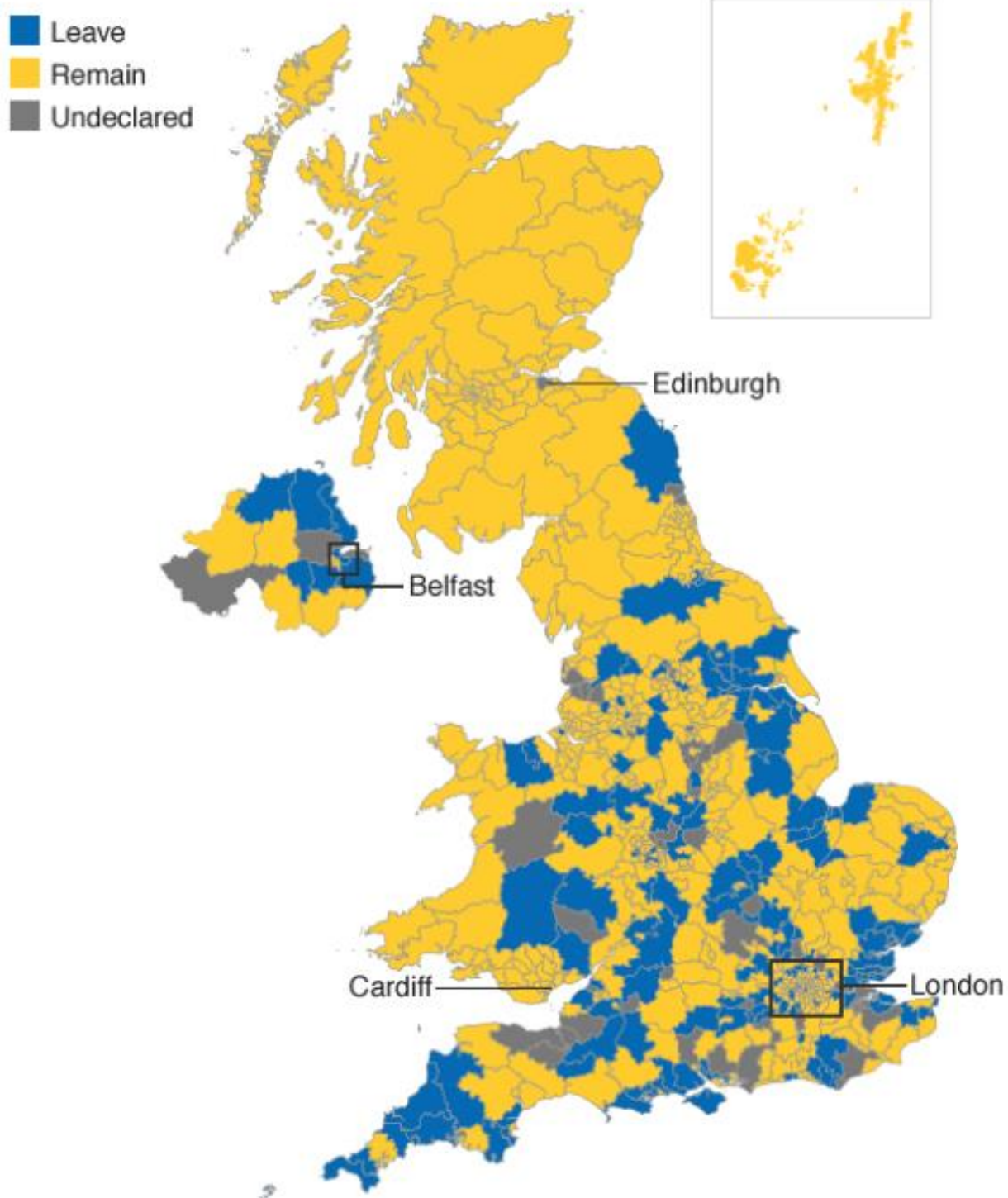
Zástupkyně strany v parlamentu a lídr kampaně Britain Stronger in Europe, Caroline Lucasová, vyzívá k důslednější ochraně životního prostředí, které je Brexitem příliš ohroženo. Legislativa EU zajišťuje ochranu obyvatel v pracovním a spotřebitelském prostředí, je tedy nezbytné v současném rychle se měnícím světě zajišťovat právní rámec pro mezinárodní obchod a finanční toky peněz. Právní zajištění má samozřejmě také dopad na environmentální situaci v Británii. Díky zajištění evropských legislativních norem je britské pobřeží čistější a znečištění je redukováno. (Mason, 2016)

Pro detailnější představu o rozdělení postojů k setrvání či odchodu země z EU v jednotlivých regionech dokládám následující obrázek.

Obr. 1: Parlamentní podpora kampaní odchodu či setrvání napříč VB

MPs backing the Leave or Remain campaigns

Declared intentions of MPs as of 24 March 2016

Zdroj: BBC, 2016c.

5 ZMAPOVÁNÍ ALTERNATIV K BRITSKÉMU VYSTOUPENÍ Z EU

V této části bakalářské práce budu zkoumat alternativní možnosti modelů států, které zajišťují interakci s EU, ale nejsou jejími členskými státy. Každý z nich má různý vztah k evropské integraci a určité povinnosti, které jsou nuceni dodržovat.

5.1 Lisabonská smlouva, čl. 50: vystoupení členského státu z EU

Možnost vystoupení státu z EU vždy existovala, ale až do přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2007, nebyla právně formulovaná. Dříve se tedy postupovalo dle mezinárodního práva (např. Grónsko, část Dánska, které se rozhodlo opustit ES v 80. letech). (Lisabonská smlouva, 2008)

Článek 50. Lisabonské smlouvy (Treaty of Lisbon, 2008) zavádí následující:

1. *„Každý členský stát může svobodně z EU vystoupit v souladu se svými vlastními ústavními předpisy.“*
2. *„Členský stát, který se rozhodne z EU odejít, oznámí svůj záměr Evropské radě, která následně dojedná s daným státem dohodu, která bude obsahovat dojednané podmínky vystoupení a budoucí závazky s Unii. Dohoda je uzavřena po rozhodnutí kvalifikované většiny v Evropské radě, po souhlasu od Evropského parlamentu.“*
3. *„Ode dne platnosti sjednané dohody o vystoupení přestávají platit členské smlouvy nebo není-li sjednáno jinak, smlouvy přestávají platit 2 roky po oznámení uvedeného v paragrafu 2; nedohodne-li se Evropská rada s členským státem na prodloužení této lhůty.“*
4. *„Pro účely bodů 2. a 3. se vystupující členský stát nepodílí na jednáních Evropské rady nebo Rady Evropské unie.“*
5. *„V případě, že stát, který z Unie vystoupil, zažádá o nové přistoupení, podléhá jeho přístupové jednání procesu daného článkem 49 Lisabonské smlouvy.“*

5.2 Alternativní modely k „přidruženému členství“

V případě vystoupení Británie z EU, bude velmi záležet na dohodě, kterou si země vyjedná např. v obchodních smlouvách. Dle Lisabonské smlouvy, která upravuje i následující vztah mezi EU a vystupujícím státem, by měly být otázky pohybu osob a kapitálu vyjednány již v procesu vystoupení. V Evropě v současné době existují modely „přidruženého členství“ v EU, a to Norsko (a také Lichtenštejnsko a Island), Švýcarsko a Turecko. (Kruliš, 2014)

5.2.1 Norsko a Island

Norsko (a stejně tak Island a Lichtenštejnsko) je členem Evropského hospodářského prostoru (EHP), a má přístup k vnitřnímu trhu EU. Jeho výjimka ovšem zahrnuje plné kompetence v zemědělské politice, rybářskému průmyslu nebo v oblasti regionálního rozvoje. Skrze členství v EHP mají Norové neomezený systém pohybu osob, zboží, kapitálu a služeb jako by byli rovnocennými členy EU. Tímto je země donucena upravit svůj legislativní rámec dle evropských norem v oblasti vnitřního trhu. (Kruliš, 2014) Norsko má své představitele v evropských institucích, ale nedisponuje žádnou možností projevit své zájmy v institucích EU. Země je členem Evropského sdružení volného obchodu (EFTA), která na rozdíl od EHP zavádí volný obchodní systém. Země EHP jsou členy Jednotného evropského trhu zahrnující 4 svobody pohybu. Pokud by tedy VB přistoupila k EHP, mohla by pokračovat v navazování obchodních smluv bez velkých nežádoucích restrikcí. Na druhou stranu by VB musela přijmout část evropského práva, nehledě na jakýkoliv britský zájem či podmínku. Nutno říci, že sami Norové s jejich postavením nejsou spokojeni. (Goulard, 2016)

Island má s EU uzavřenou dohodu o volném obchodu, což znamená, že také nemá právo zúčastnit se hlasování a vyjádření svého názoru v evropských institucích. (Kirk a Wilkinson, 2016)

5.2.2 Švýcarsko

Na rozdíl od norského modelu, Švýcaři nejsou členem ekonomického uskupení EHP. Země na řadu bilaterálních smluv s EU, a to i zónu volného pohybu zboží (vyjma služeb). Švýcarsko je i členem Schengenského systému, což ale Britové odmítají. Je nezbytné zdůraznit, že Švýcarsko má volnost v rozhodování, které části v evropské legislativě přijme a které nikoli. Ve švýcarském zájmu v rámci kompatibility je ovšem držení trendu s evropským legislativním rámcem (např. omezování počtu imigrantů do své země za účelem pracovních příležitostí). (Kruliš, 2014)

Švýcarský model členství sice má své výhody, ale také negativa v podobě přispívání do společného rozpočtu EU a přijetí svobody volného pohybu osob. Tedy čím větší přístup země žádá, tím větší regulační systémy musí nastavit. A nakonec stejně jako Norsko, Švýcaři nemají žádný vliv na hlasování a rozhodování v orgánech EU. (Goulard, 2016)

5.2.3 Turecko

Británie by také po vystoupení mohla přidružit své členství podobné tomu, jaké má Turecko. Tento model představuje přístup pouze na volný trh se zemědělským zbožím, ale nikoliv se službami nebo surovým zbožím. V rámci tržního systému musí země dodržovat legislativu danou Bruslem, ale v jiných oblastech nemá žádnou povinnost dodržovat evropské normy. (Kirk a Wilkinson, 2016)

Turecko má s EU uzavřenou celní unii, což ho odprošťuje od poplatků za vývoz zboží do států EU. Při obchodování se státy mimo EU, má ale povinnost platit vnější clo. (Hardy, 2016)

5.2.4 Úplný odchod (tzv. clean break)

Poslední možností, kterou pravděpodobně žádný politický subjekt nebere jako reálnou, je nastavení tržních smluv v rámci legislativy Světové obchodní organizace (WTO). Pokud se VB rozhodne nadobro opustit EU, bude nezbytné uzavřít nové obchodní vazby na státy třetího světa, protože státy EU mají větší vliv a obchodní vazby než všechny ostatní členské státy WTO. Důvodem je skutečnost, že EU představuje více než 500 milionů spotřebitelů, jedná se o největší fungující trh na světě. (Goulard, 2016)

6 NASTÍNĚNÍ MOŽNÝCH DŮSLEDKŮ PRO VELKOU BRITÁNII V PŘÍPADĚ VYSTOUPENÍ Z EU

Tato část bakalářské práce navozuje na současné zmiňované téma, co bude po referendu, pokud Britové zvolí odchod z Unie. V kapitole bych ráda odpověděla na výzkumnou otázku, zda hrozí politické důsledky pro Velkou Británii v případě vystoupení z integrace? Již při zkoumání předchozích cílů jsem průběžně zjišťovala, že politika Británie a ani EU nebude po tomto referendu stejná jako předtím, minimálně je v otázce její reforma.

Předpovídat výsledek referenda je obtížné, neboť průzkumy ukazují velice těsné rozdělení pro a proti vystoupení; musíme ale brát v potaz, že např. loňské parlamentní volby v Británii předpovídaly těsný volební výsledek, ale nakonec s velkou převahou zvítězila Konzervativní strana. (Mánert, 2016)

6.1 Nejistota v předpovídání následků ve VB

Kovář (2016) zastává názor, že s Brexitem je spojena značná míra nejistoty ve všech oblastech, které mají na britskou společnost vliv. Nejistota, jak plánované referendum dopadne, jaké bude mít následky na politickou situaci, ekonomické aspekty a jak dlouho bude trvat vyjednávání nových smluv se státy EU a třetího světa; ovlivňuje např. rozhodnutí o investicích, což nyní zpomaluje britskou ekonomiku.

V případě vystoupení z integrace by VB čekaly minimálně dva roky vyjednávání o procesu vystoupení a budoucím vztahu země k EU. Existuje řada různých názorů politologů, jak pozitivních tak negativních na další vývoj politického směřování VB. Pozitivní scénář budoucího politického vývoje je prohloubení britského politického spektra za účelem zajištění co nejvýhodnějších podmínek. Nejčastější zmiňovaný model „přidruženého členství“ je vzor Norska nebo Švýcarska, čímž by se nezměnily čtyři svobody volného pohybu. V konečném důsledku by se příliš nezměnilo, nastala by žádaná volnost v rozhodování v obchodní politice, ale země by byla povinna přijmout legislativu Bruselu. (Mánert, 2016)

S politickými dopady se bude Británie vyrovnávat, jako s žádnou jinou situací v historii, neboť by opustilo největší fungující a prosperující korporaci světa. Dále je tu již zmiňovaná skotská nacionalistická tendence vzhledem k jejich proevropskému směřování. Země by tedy musela čelit dalšímu referendu a byla by narušena její jednotnost. Následek odtržení Skotska by mohl stimulovat separatistické tendence ve Walesu či Severním Irsku, kde jejich politické postavení taktéž preferuje setrvání země v EU. (The Economist, 2016) Nelze vyloučit ani následné odstartování separatistických referend napříč Evropou (např. ve Španělsku, Belgii a severní Itálii). (Kovář, 2016)

Premiér David Cameron vyzval k setrvání země v EU, protože se domnívá, že jejím odchodem by se ohrozila národní bezpečnost a ekonomická stabilita. Tvrdí, že ti, kdo preferují odchod VB, neuvedli následné ekonomické a politické dopady tohoto precedentu v podobě vystoupení z integrace. Dle premiéra země stojí před možností prohloubit status „ještě větší Británie“ setrváním v EU, nebo opuštěním EU „skočit do temnoty“. (Idnes, 2016)

6.2 Politické dopady na EU

Pravděpodobný dopad odchodu Británie by byl pro EU nešťastný. Londýn je dominantním centrem služeb, obchodu, kapitálu a dalších faktorů, které jej upřednostňují před ekonomicky slabšími členy EU. Mimo jiné, v Londýně mají sídlo transatlantické korporace a výzkumná centra, která posouvají celou EU v rozvoji vpřed před ostatními mezinárodními organizacemi na světě. Postavení VB na mezinárodní scéně ovlivňuje postavení EU ve světě, protože Británie je stálým členem Rady bezpečnosti Spojených národů, korporace nejsilnějších ekonomik světa G7 a G20, Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. (Dabrowski, 2016)

„Brexit by vedl k pádu Evropské komise, novým volbám do Evropského parlamentu a v institucích EU i v postojích zbývajících členských států by vítězil proud usilující o minimalizaci škod způsobených referendem.“ (Mánert, 2016)

Vystoupení silného člena z integrace povede k proměně rovnováhy moci v evropském uspořádání, což se projeví v zapojení každého členského státu. Nastane rozdělení moci mezi jiné tahouny integrace, Francie a Německo. EU by byla diplomaticky oslabena vnitřně i na mezinárodním poli, protože by z geopolitického hlediska nepostihla svůj vliv jako s Británií v čele. EU by neprofitovala z výhod, které pro ni plynou díky členství Británie v jiných mezinárodních korporacích. (Kovář, 2016)

Dle Think-tank Evropské hodnoty (2016) jsou pravděpodobné následující scénáře:

1. Redukce vojenského vybavení v EU a přesměrování obranné politiky na oblasti humanitárního charakteru, problematiky environmentálního prostředí a mezikulturních vztahů.
2. Dalším možným postupem bude prohloubení rozvoje spolupráce členských států EU za účelem vymezení „Evropské obranné unie“ mezi všemi státy na evropském kontinentu.
3. Třetí pravděpodobný vývoj předpokládá, že odchod VB posilní politickou unii a vytvoří „Evropskou obrannou unii“ se sídlem v Bruselu. EU se vyrovná jako regionální partner vůči NATO.

7 ZÁVĚR

Téma bakalářské práce je „*Současná britská debata o možném vstoupení z Evropské unie.*“ Práce je více zacílena na události posledního roku, z důvodu aktuálního tématu referenda o setrvání země v integraci, které se bude konat v červnu roku 2016.

Bakalářská práce je rozdělena na několik na sebe navazujících částí. První část zkoumá vztah Británie a Evropské unie z historického kontextu, tedy má za cíl zmapovat vývoj vztahu přibližně od druhé světové války po současnost. Časové vymezení jsem zvolila z důvodu zkoumání rozmanité britské politiky před vstupem a po vstupu do integrace, neboť postavení VB je přinejmenším zvláštní již od počátku jejího členství. V druhé části práce vymezuje příčiny, které vedou k negativním jednáním a debatám o možném vystoupení z EU. Jedná se o příčiny historické i události, které jsou diskutovaným tématem jak v britské vládě, tak v evropských institucích. Dále práce komparuje prostřednictvím analýzy současné britské politické strany s ohledem na jejich naklonění k setrvání či vystoupení z EU. Následující část má za cíl nastínění politických důsledků pro VB v případě vstoupení z EU.

V závěru práce shrnuji odpovědi na výzkumné otázky stanovené v úvodu práce:

1. Jak probíhal vývoj vztahu Velké Británie k Evropské unii?

Na podkladu prostudovaných materiálů, které byly vhodným zdrojem pro zpracování bakalářské práce, jsem zmapovala vztah mezi Británií a Evropskou unií, který je v mé práci vymezen od období druhé světové války. Britští političtí myslitelé svým pragmatickým cítěním v kontextu druhé světové války položili základy pro budoucí integraci, která se v průběhu desetiletí stala jedním z nejmocnějších ekonomických bloků na světě s rozmanitou strukturou kulturních a jazykových podob. Vztah mezi integrací a VB od druhé světové války prošel různými fázemi, zpočátku země nebyla nakloněna přistoupení k integraci, vzhledem k jejímu směřování k politické unii, což se britským představitelům nezamlouvalo, neboť preferovali mezinárodní celní unii a zdůrazňovali neochotu k odevzdání části své národní suverenity. Postavení VB v mezinárodním kontextu bylo poznamenáno jejím vítězstvím v druhé světové válce a směřováním své politiky na Spojené státy.

Klíčové okamžiky ve změně postoje k uvědomění si potřeby členství v EU nastaly na přelomu 60. a 70. let, nicméně kvůli dvěma francouzským vetům, země vstoupila do EU až v roce 1973 a již tehdy předložila své dané požadavky na výjimky, kterými je dnes Británie v EU proslulá. Již po dvou letech členství se uskutečnilo první referendum o setrvání země v tehdejším ES, kde se Britové vyjádřili pro možnost zůstat. Následovalo období euroskeptické vlády Margaret Thatcherové, kdy se Británie výrazně izolovala od zbytku ES a odtažitá britská

politika v postoji k EU pokračovala i v 90. letech. Právě v tomto období se objevily rozdílné názory v britské vládě, která podporovala rozšiřování Unie, a eurofederalisty, kteří byli nakloněni k prohlubování integrace. K prohloubení integračního procesu měla sloužit vytvořená měnová unie, ze které si ale Británie vyžádala výjimku v tzv. opt-outs za účelem vyloučení z povinnosti přijmout společnou měnu, která trvá dodnes. V roce 1993 při ratifikaci Maastrichtské smlouvy se projevila odlišná postavení členských států v EU. Některé státy vykazovaly integrační pokrok, ale právě Británie kvůli výjimce z měnové unie se dostala spíše na okraj integrace z důvodu nemožnosti zúčastnit se utváření integračního procesu. Postoj Británie se změnil během vlády proevropsky orientovaného Tonyho Blaira. Británie se začala více zapojovat do dění v EU a také se změnilo její postavení v Evropě prosazováním vlastních preferovaných záležitostí v evropských institucích, čímž si samozřejmě posílila svůj vliv, který trvá dodnes. Dnes je nejdiskutovanějším tématem v britské politice budoucí referendum, které je vypsané dle slibu premiéra Davida Camerona. Dle britských požadavků na reformu postavení Británie v EU se Britové rozhodnou, zda chtějí v Unii za těchto podmínek zůstat nebo z ní odejít.

2. Jaké jsou postoje britských politických stran k vystoupení či setrvání v Evropské unii?

V bakalářské práci jsem použila adekvátní internetové zdroje ke zkoumání nynějších britských politických stran, které ve volbách v květnu roku 2015 získali nad 1 % všech hlasů, a to byla Konzervativní strana, Strana práce, Strana nezávislosti Spojeného království, Liberální demokraté, Skotská národní strana a Strana zelených. (ČT24, 2015a) V internetových podkladech jsem zjistila, že Konzervativní strana je pro setrvání země v EU, nicméně za podmínek, které vyslovil její lídr David Cameron při Summitu v Bruselu, v únoru roku 2016. Podobný postoj zastává i Strana Práce, která uvádí nutnost členství v EU, jedině tak může Británie čelit současným výzvám. Ještě více proevropsky orientovaní jsou Liberální Demokraté, kteří nejvíce podporují setrvání Británie v evropském celku. Vyjadřují se k nutnosti odchodu země pouze v případě, bude-li ohroženo národní rozhodování přesunutím pravomocí na Brusel. Silně proevropským zaměřením se vymezuje i Skotská národní strana, která si fungování bez členství v Unii nedokáže představit; a dále uvádí, že pokud se voliči vysloví k odchodu z EU, uspořádá referendum o skotské nezávislosti a bude usilovat o vstup do EU jako nový stát. Oproti těmto stranám stojí Strana nezávislosti Spojeného království a její odmítavý postoj k celé Evropské unii a jejímu fungování. UKIP navrhuje úplný odchod VB z integrace a ponechání pouze obchodních vazeb s evropskými zeměmi.

3. Jaké existují alternativy vystoupení členského státu z Evropské unie?

Při zkoumání této výzkumné otázky jsem došla ke zjištění, že v Evropě existují modely „přidruženého členství“ k EU. Jedná se o státy, které nejsou členy Unie, ale mají s ní sjednané obchodní či jiné vazby a jsou tedy povinni v těchto oblastech se řídit evropskou legislativou. Nevýhodou těchto typů modelů, je skutečnost, že nemají možnost zúčastnit se hlasování v evropských institucích a tedy podílet se na utváření rozhodování v oblastech, které se jich mohou v menší či větší míře dotýkat, jako by byly plnohodnotnými členskými státy EU. Jedná se o Norsko, které má přístup k vnitřnímu trhu EU, dále Švýcarsko, která má s EU sjednanou zónu o volném pohybu zboží a je i členem schengenského prostoru. Další model představuje Turecko, které má s EU sjednanou celní unii. Po britském referendu bude záležet, které ze zmíněných alternativ „členství“ si britská vláda zvolí a bude ochotna respektovat povinnosti s ním spojené; a jaké vazby naopak bude chtít vynechat.

4. Hrozí nějaké politické důsledky pro Velkou Británii v případě vystoupení z integrace?

Tuto výzkumnou otázku jsem zvolila právě z důvodu nadcházejícího referenda, nad nímž visí nejistota, jak po něm bude vypadat britská politika ve vztahu k Evropské unii. S politickými dopady by se země zřejmě srovnávala jako s žádným jiným precedentem v její historii. Dle použitých zdrojů jsem došla k názoru, že by bylo velice nevýhodné pro politickou situaci v kontextu současného dění vystupovat z prosperujícího celku, jaký dnes Evropská unie představuje. Na otázku tedy odpovídám, že ano, hrozí. Zmiňovaná Skotská národní strana prohlašuje záruku uspořádání referenda, v případě tzv. Brexitu, čímž by byla narušena jednotnost Británie. Z použitých zdrojů jsem také uvedla, že nacionalistické tendence jsou patrné i ve Walesu a Severním Irsku. S politickými důsledky souvisí i národní bezpečnost, před kterou varoval premiér David Cameron, který vyzval k setrvání země v EU z důvodu přílišného ohrožení bezpečnosti, pokud země vystoupí z celku, který již několik desítek let zajišťuje mír a stabilitu. Politické dopady na EU jsou také poznamenány značnou nejistotou jakéhokoliv předpovídání, neboť až na Grónsko, žádný z členských států dosud z EU nevystoupil. EU profituje z členství Británie jako člena významných mezinárodních organizací, a její postavení ve světě pozitivně ovlivňuje i mezinárodní pozici EU. Po jejím odchodu by byla ohrožena vnitřní jednotnost a rozdělení pravomocí mezi jiné silné ekonomiky a mohla by povstat vlna referend napříč Evropou.

Při zpracování bakalářské práce jsem došla ke zjištění, že postavení Velké Británie je jednoznačně jiné než postavení ostatních států, což je dané historickým vývojem a celkovou odlišností britské společnosti. Zvláštní postavení bude země vykazovat, ať bude členským státem či nikoliv. V nadcházejícím referendu se odkryje její vztah a proevropské cítění. Je evidentní, že v kontextu současných událostí bude nucena spolupracovat s Evropskou unií. Tato práce by tedy mohla být dále rozpracována jako pokračování vztahů Británie a EU po referendu, ať už jako její členský stát či jako první stát po Grónsku, který se od ní odtrhl.

ZDROJE

AITKEN, Jonathan. *Margaret Thatcher: power and personality*. First U.S. edition. London: Bloomsbury, 2013. ISBN 978-162-0403-426.

BAKER, David a David. SEAWRIGHT. *Britain for and against Europe: British politics and the question of European integration*. New York: Oxford University Press, 1998. ISBN 01-982-8078-5.

BBC. EU referendum timeline: Countdown to the vote. In: *BBC* [online]. 2016a [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-33141819>

BBC. EU referendum: Out vote 'could weaken Nato', says US general. In: *BBC* [online]. 2016b [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35808955>

BBC. EU vote: Where the cabinet and other MPs stand. In: *BBC* [online]. 2016c [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35616946>

BELL, P.M.H. *France and Britain 1940-1994: the long separation*. 2. print. New York: Longman, 1997. ISBN 9780582289208.

CONSERVATIVES. In: *Conservatives* [online]. 2016 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <https://www.conservatives.com/ShareTheFacts>

ČT24. Železná Thatcherová - 11 let na Downing Street. In: *ČT24* [online]. 2010 [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1302604-zelezna-thatcherova-11-let-na-downing-street>

ČT24. Konzervativci vyhráli britské volby, získali většinu křesel. In: *ČT24* [online]. 2015a [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1526774-konzervativci-vyhrali-britske-volby-ziskali-vetsinu-kresel>

ČT24. Cameron nadiktoval požadavky Unii: Omezte volný pohyb a poskytování dávek. In: *ČT24* [online]. 2015b [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1616356-cameron-diktuje-sve-pozadavky-unii-omezte-volny-pohyb-a-poskytovani-britskych-davek>

DABROWSKI, Marek. Brexit and the EU-UK deal: consequences for the EU. In: *Bruegel* [online]. 2016 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://bruegel.org/2016/03/brexit-and-the-eu-uk-deal-consequences-for-the-eu/>

DEBATING EUROPE. Arguments for and against Britain leaving the EU. In: *Debating Europe* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://www.debatingeurope.eu/focus/arguments-britain-leaving-eu/#.VzLvARdgFtT>

DIXON, Hugo. The In/Out Question: Why Britain should stay in the EU. In: *Independent*[online]. 2014 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/the-inout-question-why-britain-should-stay-in-the-eu-9213131.html>

DOCKSEY, Lesley. Remain or Brexit: the UK's referendum on the European Union. In: *Global research* [online]. 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.globalresearch.ca/remain-or-brexit-the-uks-referendum-on-the-european-union/5516453>

DUNCAN WATTS AND COLIN PILKINGTON. *Britain in the European Union today*. 3. ed., 1. publ. [paperback]. Manchester [u.a.]: Manchester Univ. Press, 2005. ISBN 9780719071799.

EVROPSKÁ UNIE. 2016. Život v EU. In: *Evropská unie* [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/facts-figures/living/index_cs.htm

EURACTIV. Lídři EU se v Bruselu snažili zabránit Brexitu. In: *Euractiv* [online]. 2016 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/5-udalosti-minuleho-tydne-ktere-byste-nemeli-prehlednout-013167>

EURACTIV. Konzervativci dál tlačí na Camerona, chtějí změnit postavení Británie v EU. In: *Euractiv.cz* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/konzervativci-dal-tlaci-na-cameronu-chteji-zmenit-postaveni-britanie-v-eu-010540>

EL-ERIAN, Mohamed A. Zmatek okolo Brexitu. In: *Euractiv.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu0/analyza/zmatek-okolo-brexitu-013227>

FAJMON, Hynek, LOUŽEK, Marek (ed.). *Maastrichtská smlouva: patnáct let poté : sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2007. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-86547-81-7

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-732-5015-2.

FRANCE24. EU to review UK reform demands at make-or-break 'Brexit' summit. In: *France24*[online]. 2016 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20160218-brexit-summit-brussels-eu-cameron-uk-referendum>

GOWLAND, David, Arthur TURNER a Alex WRIGHT. *Britain and European integration since 1945: on the sidelines*. New York: Routledge, 2009. ISBN 978-0-203-29990-6.

GOULARD, Hortense. 5 options for post-Brexit trade with Europe. In: *Politico* [online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.politico.eu/article/5-options-for-post-brexit-trade-with-europe-ukip-efta-single-market/>

GRAY, Eliza. Everything to Know About Britain's E.U. Referendum. In: *TIME* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: http://time.com/4232768/britain-eu-referendum-brexit-guide/?xid=time_socialflow_facebook

GREEN PARTY. Greens For A Better Europe. In: *Green Party* [online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <https://www.greenparty.org.uk/europe>

IDNES.CZ. Británie je evropský hit imigrantů. Tamní vláda je straší deštěm a jídlem. In: *Idnes.cz*[online]. 2013 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejpopularnejsi-evropskou-destinaci-pro-imigranty-je-velka-britanie-1kc-zahranicni.aspx?c=A130207_162605_zahranicni_jav

IDNES. Zůstat v EU znamená stát se ještě větší Británií, řekl poslancům Cameron. In: *Idnes*[online]. 2016 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cameron-britanie-brexit-referendum-duy-zahranicni.aspx?c=A160222_175655_zahranicni_fka

HANDL, Vladimír. *Představy o budoucnosti Evropské unie: (Německo, Velká Británie, Francie, Česká republika)*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. ISBN 9788086506265.

HAVELKA, Ladislav. Milníky ve vývoji vztahů Británie a EU. In: *Euroskop.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/27002/clanek/milniky-ve-vyvoji-vztahu-britanie-a-eu/?ulozit=1>

HARDY, Catherine. What would a British exit from the EU, or “Brexit” look like? In: *Euronews*[online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.euronews.com/2016/03/03/what-would-a-british-exit-from-the-eu-or-brexit-look-like/>

HODAČ, Jan, Lubor LACINA a Petr STREJČEK. *Evropské křižovatky*. 1. vyd. Brno: Eurion, 2013, 181 s. ISBN 978-80-260-5357-6.

INVESTOPEDIA. Brazil, Russia, India And China - BRIC. In: *Investopedia* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/b/bric.asp>

KIRK, Ashley a Michael WILKINSON. EU referendum poll tracker and odds. In: *The Telegraph*[online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/23/eu-referendum-poll-tracker-and-odds/>

KOVÁŘ, Jan. Dopady referenda o brexitu: integrace prohrála už teď. In: *Ústav mezinárodních vztahů Praha* [online]. 2016 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://iir.cz/article/dopady-referenda-o-brexitu-prohrali-jsme-uz-ted>

KRULIŠ, Kryštof. Britské členství v EU: postoje, budoucnost a alternativy. In: *Ústav mezinárodních vztahů Praha* [online]. 2014 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/britske-clenstvi-v-eu-postoje-budoucnost-a-alternativy>

LABOUR. Jeremy Corbyn: Labour is IN for Britain. In: *Labour* [online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.labour.org.uk/blog/entry/jeremy-corbyn-europe-speech>

LIBERAL DEMOCRATS. England. In: *Liberal Democrats* [online]. 2016 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://www.libdems.org.uk/europe-england#>

LIDOVKY. Cameronovi „záchranná brzda“ EU nestačí. Chce větší změny, jinak návrh nepřijme. In: *Lidovky* [online]. 2016 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/cameronovi-zachranna-brzda-eu-proti-zahlceni-socialniho-systemu-nestaci-1qr-/zpravy-svet.aspx?c=A160129_171709_In_zahranici_ELE

LISABONSKÁ SMLOUVA. Vystoupení z EU. In: *Lisabonská smlouva* [online]. 2008 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://lisabonskasmlouva.webnode.cz/vystoupeni-z-eu2/>

MACSHANE, Denis. 12 reasons why Cameron will lose on Brexit. In: *Politico* [online]. 2015 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: http://www.politico.eu/article/12-reasons-why-cameron-will-lose-on-brex-it-tories-euroskeptic/?utm_content=buffer8a7f5&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer

MACLEAN, Rachel. UK Political Parties' Positions on the EU. In: *Civitas* [online]. 2015 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=14&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi76Nm8ptrMAhVCG5oKHWvABTw4ChAWCDMwAw&url=http%3A%2F%2Fcivitas.org.uk%2Fcontent%2Ffiles%2FCIT.3.EU-Political-Parties.pdf&usg=AFQjCNFmNxJow3H3uPMVaS_BiXdOQgcvmg&sig2=LeDbGJNsh1nffIvC LLRSyw

MÁNERT, Oldřich. Co se stane po brexitu? Ve hře je prosperita Británie i kolaps EU. In: *Idnes* [online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/britanie-brexit-scenare-eu-d0i-/zahranicni.aspx?c=A160422_122240_zahranicni_ert

MASON, Rowena. Green party 'loud and proud' about backing Britain in Europe. In: *The Guardian* [online]. 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/politics/2016/mar/14/green-party-loud-proud-backing-britain-europe-brexit-lucas>

MASSIE, Alex. How Terror Threatens the EU. In: *Slate* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: http://www.slate.com/articles/news_and_politics/foreigners/2016/03/brussels_brexit_and_the_future_of_the_european_union.html

MÁSELNÍK, Stanislav. Velká Británie versus EU? In: *Revue politika* [online]. 2010 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1305/velka-britanie-versus-eu>

MCKINNEY, Conor James. In: *Full Fact* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <https://fullfact.org/europe/ask-full-fact-our-eu-membership-fee-and-economy/>

MORAVCSIK, Andrew. *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1998. ISBN 0801485096.

NYE, Joseph S. Brexit a rovnováha moci. In: *Euractiv.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu0/analyza/brexit-a-rovnovaha-moci-013252>

OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS. Population by Country of Birth and Nationality Report: August 2015. In: *Office for National Statistics* [online]. 2015 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/articles/populationbycountryofbirthandnationalityreport/2015-09-27>

PIERCE, Andrew. Now 53% of Britons want to walk away from Europe: Crushing blow for Cameron as support for leaving soars just days after he outlined his reforms. In: *Mail online* [online]. 2015 [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3316330/Now-53-Britons-want-walk-away-Europe.html>

PILKINGTON, Colin. *Britain in the European Union today*. New York: Distributed exclusively in the USA and Canada by St. Martin's Press, c1995. Politics today (Manchester, England). ISBN 0719045622.

PLECHANOVÁ, Běla. Historie EU: 1945-1949. In: *Euroskop.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8884/sekce/1945-1949/>

PRESTON, Christopher. *Enlargement & integration in the European Union*. New York: Routledge, 1997. ISBN 0415120020.

PROUZA, Tomáš. Silná Evropa potřebuje Velkou Británii. In: *Euractiv.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/silna-evropa-potrebuje-velkou-britanii-013074>

RADA EVROPY. Vznik Rady Evropy a její historie. In: *Rada Evropy* [online]. 2013 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/historie-vznik-rady-evropy.html>

RAMPTON, Roberta a Kylie MACLELLAN. Obama exhorts Britain to stay in EU, warns on trade if it leaves. In: *Reuters* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/uk-britain-eu-obama-idUKKCN0XH2V9>

ROKLEN24. Brusel a Brexit. Byl dnes zpečetěn britský odchod z EU? In: *Roklen24* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://roklen24.cz/a/wVLvL/brusel-a-brexite-byl-dnes-zpeceten-britsky-odchod-z-eu>

ROVNÁ, Lenka, Zuzana KASÁKOVÁ a Jan VÁŠKA (eds.). *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: europeizace vybraných zemí EU*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, 333 s. ISBN 978-80-7379-014-1.

ROŽÁNEK, Filip. Cameron sestaví jednobarevnou vládu. Vyhlásí referendum o setrvání v Evropské unii. In: *Hospodářské noviny* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-63977770-britske-volby-vyhrali-konzervativci-cameron-miri-za-kralkovnou-predseda-labouristu-rezignuje>

SNP. The positive case for Europe and a new hope. In: *SNP* [online]. 2016 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: http://www.snp.org/the_positive_case_for_europe_and_a_new_hope

SALMON, Trevor C a William NICOLL. *Building European Union: a documentary history and analysis*. New York: Distributed exclusively in the USA by St. Martin's Press, 1997. ISBN 0719044464.

STRAW, Will. 50 Reasons to vote remain. In: *Britain stronger in Europe* [online]. 2016 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: http://www.strongerin.co.uk/50_reasons#8ipTjDzajvQ96rDT.97

ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Politika a politický marketing*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-448-3.

THE ECONOMIST. The real danger of Brexit. In: *The Economist* [online]. 2016 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/leaders/21693584-leaving-eu-would-hurt-britainand-would-also-deal-terrible-blow-west-real-danger?force=scn/fb/te/pe/ed/therealdangerofbrexit>

THE WEEK. EU referendum: Pros and cons of Britain voting to leave Europe. In: *The Week* [online]. 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://www.theweek.co.uk/eu-referendum>

THINK-TANK EVROPSKÉ HODNOTY. Jaké strategické důsledky by měl Brexit? In: *Ihned* [online]. 2016 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: [http://evropske-hodnoty.blog.ihned.cz/?m=d&article\[id\]=65173040&article\[live_preview_sec\]=408a39f4c7dbb91b7ad65625e70be9e9](http://evropske-hodnoty.blog.ihned.cz/?m=d&article[id]=65173040&article[live_preview_sec]=408a39f4c7dbb91b7ad65625e70be9e9)

TLAPA, Martin. Je pro nás britská strategie inspirací? In: *Euro* [online]. 2011 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/byznys/je-pro-nas-britska-strategie-inspiraci-860134>

Treaty of Lisbon. In: *Eu democrats* [online]. 2008 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: http://www.eudemocrats.org/eud/uploads/downloads/Consolidated_LISBON_TREATY_3.pdf

TUNKROVÁ, Lucie a Robert ZBÍRAL. *Prosazování národních zájmů členských zemí EU: (Velká Británie, Irsko a Dánsko)*. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého, 2011. ISBN 978-80-87382-12-7.

VONDŘICH, Marek. Volby ve Velké Británii: Hlavní strany a jejich postoj k EU. In: *Euractiv* [online]. 2015 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/link-dossier/volby-ve-velke-britanii-hlavni-strany-a-jejich-postoj-k-eu-000128>

WHATUKTHINKS. EU Referendum Poll of Polls. In: *What UK thinks* [online]. 2016 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://whatukthinks.org/eu/opinion-polls/poll-of-polls/#>

WHEELER, Brian a Alex HUNT. The UK's EU referendum: All you need to know. In: *BBC* [online]. 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>